

UDARNIK

У Д А Р Њ И К

ПРОЛЕТАРСКОЈ
ЛИТЕРАТУРА ЖУРНАЛ
ПЕТОВЫД ТӨЛЫСЫН ӨТЧЫД
ЛЕЗОНЫ ВКП б) ОК-лөн КУЛТПРОП
ДА КОМИ ОБЛАСТУВСА СӨВЕТСКОЈ
ШСАТЭЛЪАС СОЈУЗЛӨН ОРГКОМПЭТ

Редакцијалөн адрес: Сыктывкар, Набережнөј, 38

Ј У Р И Н Д А Л Ы Г:

ВЫЛ ПАШ—дасвіт во	6
ГАВРИЛ ИВАН—дасьол... дасвіт...	10
М. МИХАЧОВ—Чужанинө сөралө	12
В. ЮРЕЗАНСКИЈ—Гаркуша	13
А. БЕЗЫМЕНСКИЈ—Трагедийнөј вој	19
ЊОВДИНСА ВИТТОР—Гражданскөј војна	26
А. МЕЗЕНЪИН—Вундигөн	32
ЊОВДИНСА ВИТТОР да ВАГИМЕЈ ЈО ГОР—Уква—Војвыв баку	33
К. ПНАТОВ—Ми—гөл котыр	42
ВЫЛ ПАШ—Њувчим	44
А. МЕЗЕНЪИН—Вьльмөм му	55

Обложка худ. ПОЛАКОВАЛӨН.

О К Т А Б Р № 17

1 9 3 2 в о

НЖК Коми
1-1

Med alas 15^d Oktabr!

Г.П.Б. в Лигр.
Ц, 1933 г.
Акт № 131

„Соціалізм первојыг сетö поэöмлун нуöдны ордјыгöм збылыг паскыда, збылыг массöвöја, кыскыны збылыг унжык ужалыг јöзсö сещöм уж бердö, көні најö вермасны петкөдлыны аснысö, паскөдны ассыныс кужöмлуннысö дај тыдовтчөдны талантјас. Міјан мог öні, кор соціалістическөј правітельство власт бердын, котыртны ордјыгöм“.

ЛЕНИН.

„Міјан, СССР-ын медколана ужөн, кодöс общественност ошкө, ем поэöмлун лоны уж геројөн, поэöмлун лоны ударничество геројөн, кодöс кыщовтöма ыжыд почотөн мільона ужалыг јöз пöвсын“.

СТАЛИН.

„Љењин знамјаөн ми вермім Октабрса револуціја
вѳсна тышјасын.

Љењин знамјаөн ми бостім гырыс вермѳмјас
соціалізм течѳмын.

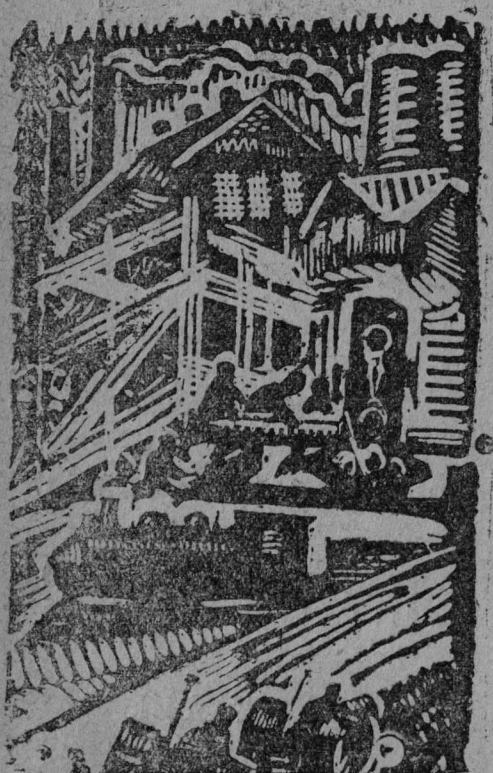
Сіјѳ-жѳ знамјаөн вермам пролетаріат револу-
ціјаын став му вылас.

Мед олас Љењінізм!“

СТАЛІН.

„Россијаын революција ез ескö вермы, Колчак, Фенікінкөд ез ескö вöв пасвар-тöма, ез-кö вöв роч пролетариатлы от-сөг да сочувствіјö важ Россијаса імпе-ријаын увтыртöм народностјассан. Но сы вылö, медем бостны тајö народ-ностјассаныс сочувствіјö да отсөгсö, сы-лы лоис медвојдөр жугöдны роч імпе-риализмлыс чепсö да мездыны тајö на-родностјассö национальнöй гнотыс. Сы-тöг ез ескö поз јонмöдны Сöвет власт, сујны збыл интернационализм да лöсöд-ны народностјас сотрудничатан сіјö замечательнöй организацијасö, коді шусö Сöветскöй Социалистическöй республика-јас сојузөн да коді ем воҙöвылö ловја прообразөн народностјасöс öтувја мі-рöвöй овмöсö öтувтöмын“.

СТАЛІН.

„Міжанлы колө быт мунны воғо сізі, медем робочөј класс ставму-
вылас, міжан вылө віғөдөмөн, вер-
міс шуны: со сіјө менам медвоғын
муныс отрад, со сіјө ударнөј бри-
гада, со сіјө менам робочөј власт,
со сіјө менам отечество,—најө вө-
чөны ассыныс уж, міжанлыс уж—
ладнө, отсалам налы тышын воча
капіталістјаслы дај пөлтам став-
мувывса революціјалыс уж“.

СТАЛЫН.

ДАСВІТ ВО

(Хроьіка)

I

Ыжыд пурга.
Вына гы.
Јара мургө
Тышлөн гым.

Өвiк!

Кык!

Өвiк!

Кык!

Кушөм јiркөм,
кушөм зык?

Көнi оылөм
јургө ылб?

Кушөм таргөм кылө сен?

Тажө...

тажө...

знамја кајө—

Гөрд Октабрлөн вен.

Јiркө појезд,
бiкин којө...

Тутсө вына паравоз:
Гымгiг, верман косө војө
Кiетны кырныш поз.

Туйсө мiктө
Пiтiр кар:
Төвзө сiктө
Гөрд Октабр.

Долој војна!
Став власт Советлы!
Гыа билөн вуждөр ветлө.
I гымөн јiркө выль приказ:
Бост ружјө, робочөј класс!

Смольнөј залсаң
лебө мiрө
Большевицскөј вына кыв:
Тырмас мусө
вердны вiрөн—
Сывны омертлы ыланкыв.

Важ мiр мi паснитiм да сотам.
I вына косын перјам шуд.

Капиталистјаслыө заводјассө мi
боотам,
Помешщiкјаслыө нещыштамөј му.

Колонна мунө—

абу пом...

Быд улчсаң јөз петө...

„Смело в бой за власть пойдөм,
Пойдөм за власть Советов!“

Улч тырiс.

Помтөм јөз.

Трибуна вылын

Ленiн.

Важ мiрлы лебө вына грөз:

— Мi сiјөс

пасјам,

венам!

„Аврора“ јiркө.

Нева ызгө.

Важ стројлөн көртөд
Рагсө, быздө.

I таргөм,

јiркөм

возлаң лебө.

Граница-пошдөсид оз кут.
Робочөј класс став мiреыс петiс
Јон косын корены аслыс шуд.

Став мiрас ыжыд бомба потi.
Гөрд знамја бiөн кiөмө.

„Призрак бродит по Европе—
Призрак коммунизма!“

2

I кодыр паскыд Русын—тан—
Робочөјлөн власт сувтiс,—

Генерал,

помешщiк,

фабрикант

Штык щөвөн мiјан вылө сувтiс.

I вылыө лебзө збој приказ,
Мед жугөдны пөж врагөс:

Вај сувт, салдат,
Робочој класс,
Вај, сувт бојецон радџ!

Сек гыџис кар,
Щџщ шыџис сикт.
І кыптіс јар,
Мед венны џік.

Отрадсањ—полк,
дівізіја,
џон корпус.
І еіџім гџрџдџн
Сек кыџис ыжыд фронт.
Јежыд враг бі кыщџ Сџвет муџс
јџртіс,
Мед џтчыд кучкџмџн пыр вџчны
сылы пом.

І вымыс лебџџ збој пріказ—
Пріказџ гџџџ Л е џ џ н:
Кыпты, сувт,
робочој класс,
Мед врагџ помџџ венны.

Јіркџ.
Гымгџ.
Таргџ.
Укјџдлџ снарад.
Тачанкаџн украинскџџ џтеп саргџ...
І тџв моз лебалџ
буџоновскџџ отрад.

Сек војввыв мусањ—
кіргізскџџ џвепџџ
Гџрдлыџсыс сувтліс џтем.
Віт мільџон бојецџс сетіс
Бџльшевістскџџ нем.

І шыг.
І віџџм.
Гџгџр враг.
Антанта щџщ-жџџ ергџ.
Но лџџны, лантны абу кад,
Кытџџџ враг оз чергыс.

Колчак.
Фењкіп.
Перекоп.
Јуденіч.
Польша.
Врангел.

Сек бура кырсџім налыс бџк—
„Буџоновкаџн“ ламгім.
Садтџг пышјџ
Врангел бџр—

Тулсö чышкö
Коклабөр.

Кыз-тај сетим
Сун да сан!—
Щöщ і лебіс
Польскöј пан.

І коллі нöшта
Махно-бат—
да муртса нуіс
Киссöм гач.

.....
И пусть же красная
сжимает властно
Свой штык мозолистой рукой.
И все должны мы неудержимо
Идти в последний смертный бой!“

Медбөрја бојö
појезд војö,
Тулсö вына паравоз:
І грымгö...
Мірас бікінь којö,
Мед кістны кырныш поз.

3

Ештис војна,
Но коктујыс војналöн колі.
І војналыс һајт
Вöлі весавны регыдзык колö.

Станокöн мі вејім вінтовка,
Плуҗаслы сетімöј кыв.—
Мед мöлötөн муралас, ковгас
Ужгорлөн выл сыланкыв.

НЕП-өн мі һеыжыд бöрынтчöм вöчим,
Мед кыкödjö чужыёны војö.

.....
І чоһтім заводјас,
і мујас мі көзім,
І öд вöсна петімöј кооö.

І тајö кое јывсыс
кыпыда ылаö
Лыдтöм гудöкјаслөн
тырвына бас.
Муыс ерднас
і сёлöмнас кылö,
Кызі венöны,
партия,
класс.

4

Удар-
нöј
уж.
Удар-
нöј
кад.
Вај,
состö
пуж.
Вај,
вынмöд
рад.

І
кыптис
коо.
І
јургö
öд.
Оз
вöчлы
кост.
Оз
музсö
тöд.

Кыз
гожоа
гым,

Сіз
јіркö
кран.

Удар-
нöј
вын
Тан
тыртö
план.

І
мургö
тан,

І
укјö
сен:

Віт
вооа
план,

Віт
вооа
нем.

Övik!
Кык!
Övik!
Кык!

Кушом јирком,
кушом зык?
Көні сылом
јургө ыла?
Кушом таргом кыла сем?

Тажо...
тажо...
вермом вајо
Ыжыд планаон вен.

Кыптоны,
содоны
гырыс заводјас:

Кузьнецк,
днєпрострој,
Магнітогорск
і Донбасс.
І Совет му вылыс
вына колхозјас
Помој чышкөны
медбөрја капітаа класс.

Төрыт—днєпр шөрын ізјаслом
чепјас,

Талун—бетонөн пощөма ју;
Төрыт—турунөн јөгөсөом счепјас,
Талун—шобділөн зарныа му;
Төрыт—ердвывті војтөвлөн шувгөм,
Талуң—зымвізө Магнітогорск;
Төрыт—пугөрлөн норынік зуртөм,
Талун—тракторлөн збојмөдан гор.
Геројство да добљест
Мі петкөдлам ужым.

Міјан ужалөм—
Слава да чөст.

Тыр вермомөи
мөд пјавілетка вудам...

І та вылө јуралө:
— „Есть!“

Збој ужын
Вежө мортлөи сам,
І вежсө јөзлөн вежөр.
І зөннас вежсө мулөи бан,
Ударнык сіјөс вежө.

Уж көт сөкыд,
Но вөчны долыд;
Ужным кыпыд,
німкод,
јар.
І кодыр аңан,
радлө сөлом,
Кың јітчө өіктөд вына кар.

Мі мөд пјавілеткаын
четчыштөм вөчам,
Мед овмөсөн став мірсө ордыны зик.
І классјастөм общество
Ужмуын течам,—
Течам мі
соціализм!

Лениныс знамја
мі гордөја нуам,
Мед выл немөн
јуралас му.
І партја вөзын
талун мі шуам:
Бојевөј
штурм вылө
міјанөс ну!

І јиркө појезд,
бікың којө,
Тутсө вына паравоз:
І грымгө...
Мірас бікың којө,
Мед кистиы кырыш поз.

ВЫЛ ПАШ.

НОДОРОВИ С.—ГАВРИА ИВАН. Вөрлөзье—
звучык-бригадир (Палауз).

Серпас Полаковлөн.

ДАШОЛ... ДАСВИТ...

Вөлөк. 30 километр куза оржавлытөм вөр. Кажамо ыжыд туй куза. Чуим туйжежөз 23 километр. Туыс најт, топканос. Телеге гогылас дыша варгыласоны: вөйлөны, кыптонны... кыптонны вөйлөны... ыззз... буззз...

— Корнын таяо вөлөкыс помакас, пемдыны пондс-а?—шыасис Пила.

Воисны сесе гажа жаго. Куз кудриа пожомяс, пошкыртчөмон сулалөны, төлыс лыс-яснас шувго.. Шш... шш... Кежисны Чуим туйжежө. Баракөз нол километр. Зикөз пемдс.

Сырөннад тая коркө воисны-жө баракад. Барак динө көт матө ен лок, сешөм гажтөм, дај дука. Мыј керан, весалам, дај ставыс бур лоө. Даскык лун уждалім лөсөдчан ужяс вылын. А сентябр 15 лунө шуим петны вөрө пөрөдчыны.

— Мөјму октабр 1-өд лунө петалимө пөрөдчыныд, а таво возжык вевјалим,—шыасис Пила.

— Таво-өд 1300 кубометрөн морт вылө договорсө вөчим. Возө нужөдчыны нөвти-ним оз поз!—вочавизис Петыр.

Петыр, сijo мортыд оз уна сорнит да уна вөчө:

— Дас кубометрнад-пө-өд морт вылө пажунөз вөчам, да-өд јешчө он-на-пө і музлы.

1000 кубометр нормамд Колегов нима бригадалы лоі ічөтөн да договорсө вөчисны 1300 кубометрөн морт вылө, шуисны тыртны сјјөс март 1-ој лун кежлө. Мун дај сесе мј-јанкөд, колкөк, сорнит!

Сентябр 15-өд лунө бригада збылыс петис ужавны јаго, өтвылыс навалшкјаскөд. На-

ЈЕЛОЊИ А. Вонју вөрпунк колхознөј
бригаданы бригадир

валтшкјас сувтисны отсаеы пөрөдчыяслы. Мөдыс бара мед лым улө оз тыр керјыс да өдјөжык летчас кавшщөјас вылө, пөрөдчыяс, ковмаскө, сувтасны отасны навалтшкјаслы.

Чуим јар—сещөм жө јар. Пожөмјас јурјассө шыркнйтөмөн пондисны сунласны муө. Пөрөм шыыс оз помаслы. Камгө чер, голгө кер! Керсө кырссөны зырјөн. Весіг курутчыны некор.

— Петыр шөјтчы, садјастө-нын тај онө төдө, —шмонітис Петырјас вылын Ваңа Сандрө.

-- Кушөм али музөм, вит лун ужалам да ескі шөјтчамө.

Лун нол-вит ужалөны. Рытын быд рыт течөны. 12 кубометрые ешчажык ез-на долы.

Өнтон јурсө довјөдлөмөн шуис:

— Ешча... даскыкыд ешча, колө дас вит. Сөмын вөрыс вывті поснід дај, жеңыд, ок ескө, мичажык вөрыс-кө, уна-жө позө кертө вөчны-да!

Аскинас шуисны көт мыј, а вөчны 15 кубометрөн морт вылө. Збыл-өд вөчисны. Петыр весіг 16 кубометр дај жын вөчис. Ставсө ордјисны. Прөста-өд Петыр талун ез шу, дасквјат кубометр-пө вөчам, дај мунам. Петыр бөегіс вөрфронт вылын вөвалтөмтор. 15 кубометр!

Прөста-өд Петырјас да Өнтонјас ез шу лывалыны: мед-пө ужалагад сојјасыд пружина-кодөс, пілаыд-пө сесса лечыд-жө колө-і.

— Сметкаөн колө пілітныд, мед піліпычыс комокөн летчө, дерт, ужавтөгыд да сөлөмоан уж дінад кутчөтөг 16 кубометрыд морт вылад оз шед...

Тази Колегов јорт нима бригада кутчөіс ужө. Гавріл Иван.

ГЕЛІВАНОВ В. Гелібса колхозн. бригада

ГАЛІЕВ Г. Ударнык-вөрлеңыс (Читајованме)

БЛАСОВ С. Е. Косланса вөрпунктыс старшөј бригадир.

КАРИМОВ С. Ыбса колхознөј бригаданын бригадир.

Ç U Z A N I N Ə Ş E R A L Ə

Yi kblat bumgəm barabanlış,
Yi kblat gьma, jon oşkəv?
Millona sьbs
Kukət panşis...
Pavjəvtcis znamja—
Levis təv!

Yi kblat:
Muzyka gorələ,
Muzətə şurs aeroplan...
Vizət,
Bur vələn tank ordalə...
Şeralə mulən çuzəmban...

Praznujtə talun rьm şələma
Da pomtəm vьna
SSSR,
Mu sar praznujtə talun omən,
Rьtlanşan kьlə rьm juər!

Povedaez
Mi ıddam talun,
Bьdəs, mьj kerim,
Mьj-ni em.
Oşkalam gьmən,
Mu drəbalə,
Vił gazən viçiraşə şin!
Vizət,
Kьz vьdmam da zoramam:
Zavoddez vevttəny strana.
Mi əmləsalam
Volga, Kama,
Sьsjalam nьliş vizьv val

Yəvlyətəm uz jьliş,
Kьz mijan,
Ez i vətəşly ravskəj mir.
Çuzəmsə vezis vaz Roşşija.
Kucikiş petə lok bankir.

I Dneprogəs,
I Xibinstroj,
I vərə Uxta da Kuzbass,—
Eta burzujkət ьzət voj,
Eta burzujlə—
Gorsə tas!

Oktabr talun
Dasvitətə
Praznujtə mijan tom strana.

Bikьla znamja
Şələm sotə,
Kolonna pomtəm—
Gьa va...

Uzalış oñir talun gorən
Oşkalə,
Zevə ңata Ruş,
I şylankьv tulьşsa sorən
Gьvjalə,
Nulə səstəm ru.

Vił moggez partija suvtətis:
Vił pjañiletka tьrtny,
Məd,
Vьnənzьk molot medvь sətis,
Udarnəj vьn med
Sodtis ədl..

Məd pjañiletkaьn mi keram,
Stroitam klasstəm,
Klasstəm mir!
Mort mьvkьd vəzam,
Viłiş doram,
Med vazьs ez koļ sььn çir!

Məd pjañiletka
Kuçam tьrtny!
Mijanəs on povzət,
On tal.
Olanə gьrişş moggez rьrtə
Mi vermam!
Kuzam!
Vьnnьm—stall

Talun-ed muzyka gorələ
Şursa kolonna setən, tan.
Tom moroz muьslən drəbalə,
Şeralə sьlən çuzəmban!

M. Lixafov

Oktabr, 1932

Moskva.

ГАРКУША

(очерк)

Днепростројивја јона тѣдчана плѣтнікјас мѣн ем ѓи морт—данїл Степанѡвич Гаркуша. Сїјѡ воїс Днепростроїѡ феврал ѓтїкѡд луно мѣтѡкмѣсѡд воѡ. Днепр ју вомѡн вѡлі-ниї кодїѡма ыжїд, жужїд јурбергѡдчана гуран—котлован.

Кызыд ру пыщкын гудыра шынасісны гїгантскѡј пуражјас, котлованѡс улысса да вылысса бѡкјассањ пощысјас.

Гаркушаѡн ужыс заводїтчїс шуїга берѡг-сањ, неламын ѡкмысѡд бычѡкан. Лѡсѡдїсны ѡналубка, козпу да пожѡм брусјасыѡ вѡчалїсны паскыд пѡдласјас (шщїтјас), мавталїсны шыщїтјассѡ мазутѡн, улысањыс вевтѣїсны маклаыс да парусїнаыс вѡчѡм пѡдушкјасѡн, мед ескѡ топыджыка пѡдлавын васѡ. Механїзмјас вѡлі еща, кранјас ез тырмыны, брусјас лої новлыны пельпом вылын. Уж пуїс ѡдїѡ. Вежѡн бѡртї Гаркуша качалїс, мыї сылѡн пельпомјасыс дѡзѡдїсны сѡкыд брусјас новлѡмыс. Секї сїјѡ вужїс ражјас кералан уж вылѡ. Ражјас течїсны пыдѡссањыс зев жужїд клеткајасѡн, јѡн, стальнѡј кыз журупа метр-жыны да нѡшта сыыс кузжык вїнтјасѡн топы-

да кѡрталїсны клеткајасѡс. Раж кералан ужыс бѡр вужїс брусјас новлыны, брусјас новлан јужыс—бара ражјас дорѡ—быд ужѡ кутчыѡїс сѡлѡмсањыс, тыр ескѡмѡн.

Тулысын наводнѣннѡ дырїї котлован тырїс ваѡн. Плѣтнікјас вавѡтлысјаскѡд ѡтаа-ын весалїсны нужтыс, їзјасыс, јѡгыс вїзуб-нїкјассѡ да „јукмѡсјассѡ“

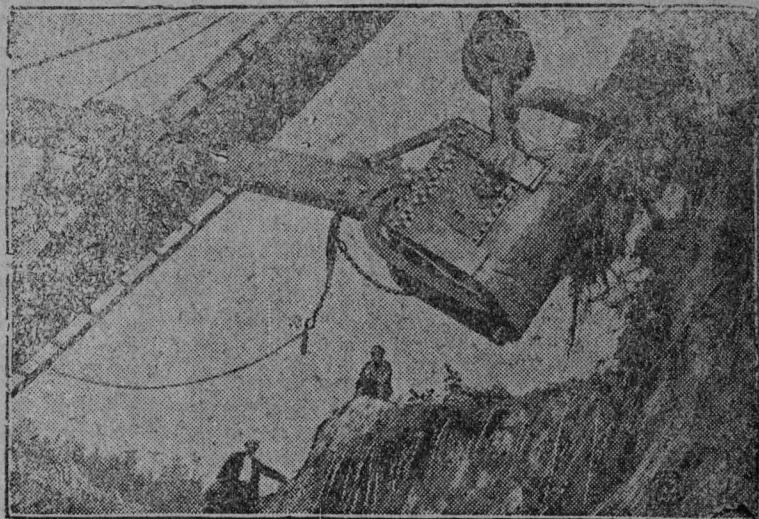
— Ужалан ас уж вылын кѡкјамыс час да термасан—мунан спасателнѡј уж вылѡ—ваыд оз вїдчыс, колѡ ѡдїѡжык сыыс мѡд-дыѡны.

Бычѡкјас да течан частјас бетонїрѡвка вылын вѡчїсны ополубка.

Бетон сетѡны вѡлі кїчерѡс да сїјѡ шыр-војталїс, вїзувтїс—плѣтнікјас мед вѡліны шыр-кї улынѡс, натѡг плѣтина стрѡїтѡм ескѡ ез вермы артмыны.

— Ковмѡ вѡлі і ваѡ летчывны. Гѡмѡмнїс вылысањ шондї пѡжѡ—сотѡ кыз бытѡ нї-чыс бїѡн ыпкѡ, а котлованѡ, самѡј кључјасеа пыран—сенї кѡзыдѡн ѡвтѡ, ваыс шывуцкѡ, сїзї-ї јѡнтѡ кѡкјастѡ.

Јѡн тїшаа, паскыд пельпомјаса, черпїтѡм

Бкскаватор

Гёбдёмён да ескёмён уж дорын пуыс Гаркуша чатыртё асеыс том гёгрёс чужёмсё да рудов-лёзов сёйнасис югыд сёнтасяс улыс нумјалё-ны днёпростроевскёй војаслы, кыз чёскыд лёбый вётлы.

— Кор тупјалёсны гребјонка вёлі вёчёма улыса і вылыса дорсаң вевтёмјас, Вылыса-саң пыкісны—кутёсны васё металлёческёй американскёй шандорасёсён, улысааыс—ас-лавным пу шандорасёсён.

Пыран морёсёз ваё,—кёнопатётан, лёсё-дан, сујалан шёлјасё—і ставсё одјё терма-вёмён колё вёчны. Лёсёдан кызкё-мыжкё пуртор, пёв—пёвкёд тувјалан, вылысас брус-јас пуктан да мёстасы мёстаё і вужалан. Ва муыс дурёмён, јуклёдліс, вескыда виётён чегё шёлјас кості, кокё нёјтё, бытёвё пурт-јасёя вундалё, терпитны оз поз, кажитчё, мыј тајё абу прёстёј ва, а кушдёмкё сук электрі-ческёй ток. А уж термасана, долавыны некор, кыён чепёстчылан, быд бокё ускёдчылан, шаклаён сујалан, балдаён кыён кузта вачка-лан. Помыга отчыд мё ужалім комын нолёд комын вётёда пролот. Костын і нёмвёдчыстёг летчё сетчё главнёй американскёй консультант Купер. Старік-нын-ёд ачыс, а јона-на топыд, кыз, паскыд пельпомјаса морт. Абуётнас—сыкёд шёщ сорны вужёдыс да нёшта кодјаскё кыкё-нёс, очкёаёс. Міјан вылё вёзёдліс, јурсё лептёс—„Емёс абу тан инженерјас лёбё тех-никјас“ јуалё переводчік пыр.—„Абу, шуа, сен плётникјаслён бригада аскежас фејстувјтё“. Вёрзёдіс Купер сёнкымсё, мёс вескёдіс сён-јассё, кывјаснас, кыз аыкышдён савкёдіс.—„Полоквник Купер кёсјё тёдны—јуалё пере-водчік—мыјла тан абуёс нё инженерјас, нё техникјас?“

— „Зев прёста—вёза вочакыв—міјанлы асыным бура тёдса, мыј колё вёчны, инже-нерјас ужалёны мукёд учасокјас вылын“.

— „А, бур, бур“...—буркытёс Купер, вёзёдліс мё вылё јурвысааң кокулёз да кајёс бёр вылё. Нёшта отчыд мем лолі сыкёд сор-нитны. Лоёс отё пролотын прорыв, мёдёдісны отсёг вылё мёјанлы ударникјасёс мукёд учас-токјасыс. І самёј обёдајтан кадё, бытёвё лок вылё мёјан дёно вајёс Куперёс.

Серпасыс ез зев гёгёровнаён кажитчы сёјё сёнјаслы: прорывщікјас аслаыс уж бё-рын ускёдчісны сёјны, а мё, тајё мёстаын пыружалана бригада, шум ужавны сквознёј маршён, шётчытёг, Купер летчё, вёзёдё, нё-нём оз вермы гёгёровны, дажё чужёмыс нёмвёштёма.—„Полоквник Купер кёсјё тёд-ны—јуалё переводчік—мыјла отёкјас ужалёны, а мукёдыс гулајтёны? І кушём тајё јёз, код-јас ужалём пыддё сёјёмён вёдйтёны?“—

„Ударникјас, шуа, сёјыштасны ещанці да пырыс-пыр жё мёд смена мёдасны ужавны“. Сёкі сёјё сулалыштёс, бергёдчёс, сува став-нымёс вёзёдіс да чышкыштёс чышјанён кы-мёссё.—„Полоквник Купер кёсјё тёдны— бара переводчік менсым јуалё—кор-нё ку-тасны обёдајтны најё, кодјас ёні ужалё-ны?“—„А вот, шуа, помалам ужсё, сёкі обё-дајтыштам. Сёјнытё мё пыр удітам“. Серёк-тёс Купер да кёён шеныштёс:—„ола рајт, ужалё возё“...

Комынёд вёса тёв вёвлытёма сёкыда муыс. План кузта колё вёлі тупкыны тулы-сёз квајт пролот. Но јулён, тёвлён да кёзыдлён выныс кёсјёны пёрёдны, кёстны, жүгёдны мортлыс вёласё—крепыдлунсё, сё-кёјјас вёліны локёс, ез кёсјыны сетчыны морт-вынылы. Быдласаң пызыртіс ва, шщітјас кы-мёсны, вылё кутчёісны зоң јё гёрајас, робо-чёјјас ез вермыны вочасён жүгёдлыныс да шыблавныс јёсё. Гаркуша термасёс, кутавліс, кынмёс, скёралёс да бара бостчыліс ужё—щітјас установкајас лёсёдёмё да најёс лёп-тёмё, асёс зоңнас сёјё ужё сетёмён. Сёјёс мёдёдлылысны мёдса опаснёј ујас вылё і сёјё јерепёнитчётёг, повтём облёдёмён муыс індём уж вылё. Уж вёчны пыр вёлі даё.

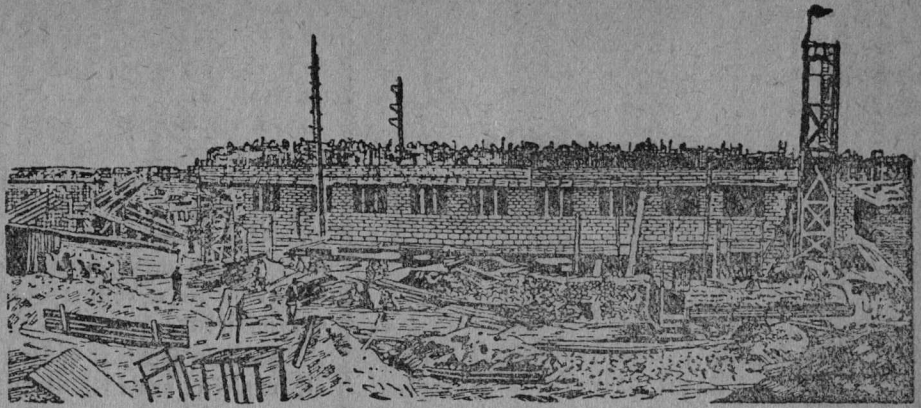
Кёв і вёлі пуктёма став вын, но тёвбы-дён лоё сёмын тупкёма отё пролот—комын ёкмыс—неламына бычокјас кості.

Комынёвёкёд воё арсаң заводітёс уж ісполёнскёй Стонёј щітјаслы закладнёј част-јасёс бычокјасын бетонірујтём. Ужыс муыс ыжыд, пыдёстём ва вылын, вёлі зев опаснёј, ковмёс кутны автё тырёблёмён, мёд сёкё не бызгыёны жуужыд јјрас. Ковмёс нуёдны ыжыд точност да ёкратност, мёд ескён не торкны, не воштыны бокё металлёческёй отлёмкасё, кытё мёдасны волкјавны шщітјас. Оз поз вёлі вёчны ошыбка кёв отё мёліметр ыжда. Гаркуша бёа вёжёрён тёждысёмён нуёс тајё ответствённој ужсё. Одјё тёвзаң жуужыд ју велдорын бычокјас вылё пуктывёсылісны кык брус, лёбё кык „чун“,—кыз шулісны плёт-никјас. Быд чун дорё ошодлісны посјас, дас-кёкјамыс метр судта улааң, кёні пуёс ас-лас паскёдём вомнас днёпр ју.

— Отё тёв, тронјалё пос—ломзё Гарку-ша аслас долыд паскыда востём сёнјасён— те улын шумітё ва, оз кыв сорнылён шы, летчан пос кузта мёдса улыс помёзыс. Уж-лён охрана шёктё вёлі кёртасны сені ужалё-гён, но шёкыда овывлё—некор сёјёс вёчны, ставсё му вывыс вунёдлывлім, сещёма кыс-кёс, гажёдіс ужыс.

Міјан аскостын ордысёмыд пуёс—рёбітам некушёма кёртастёг. Сувтан мёдёбрја тас

Выл стројкајас.

вылас, лезасны теныд вылысааныс гезјон пөв, кубтан сјјс да вот сени і ковмас өтї помсө лбөдны мөд пос вылө, мед-ескөн көр-тавны најсө өтлаө. Тувјалан пөвсө гез (тегива) дорө, кытчө тасјассө тувјавлөма, мөд пөв лезасны і мөдсө тувјалан, но секі „кум королу“, секі-гын нинөмыс повны. І чоң пос-јысөм тагї вөчан. Сы бөрын кајыштан кујим метрөн вылөжык да выл площадка заводітан лөсөдны—тащөмсө квајт плөщадка лөө улы-саң да вылөз вөчны. Секі вөмістї почас бетоніровка уж заводітны.

Цыкышөн воласны Гаркушалы сінвозас колөм гора, өпаснөј, зумыда ужалөмыс сер-пас-төрјас. Но сјјө мунөма-гын, колөма бөрө. Вөвылөтөма өдјө лебчїс кадыс, кор сјјө кре-танствужлїс да вїзму ужалан кад костјасын столаравлїс запорожјө увса Везнесенскөј сїк-тын. Батыс вөчавлїс сїктса том јөзлы гудөк-јас, вокыс мастеріглїс сваџба да јарманга вывса ворсыејаслы,—балајкајас, скрипкајас, виолончелјас. Гаркуша вїдчысїс мыкө ыжы-дөс, паскыдөс, сөлдөм өзјөданабс і сјјө воїс снєпростројкөд. Танї сјјө лоїс настөјашщөј плөтнїкөн, бригадїрөн, мастерөн, пыріс курс-јас вылө, мед лоны квалифіцірованнөј технї-көн. Некущөм сөкыд торјас сјјөс оз вермы-ны сувтөдны. Сөкыдторјас јылыс сјјө вїста-лө нумјалїг тырјї, өд сјјө лої вермысөн. Ас шыщкөс луннас пуө, чоңнас кыпјалө, морөс лөмчө.

— „Оз сур сыыс сөкыджык уж кущөм вөлі төлын! Промотын јөзсө сажөдїсны шщїт-јас, сени улын ещавык шоныджын, лөңжык, оз сїз көзыдыс вунды тенө, кызї плөбіна вылын, төв јылын, көнї астө чоңнас вурлөд-лө көзыдыс. Мукөд дырјї мыкө ковмас сет-ны улїө кранөн, вїзөдлан промотө, перїлөјас

сајө—ух! Ыпкөптас сетысаң көзыд төлыс, быггөкө нашатырнөј сїпртөн нулыштас, ре-гыд небос јуртө бөрланө лөө сетны. Сөдл-мыс ужалан, он ешты сынөдсө ас пыщкад кыскыны. да нөшта јї шыдөсөн чужөмад, сїнјасад шуңкытас. Гөгөр омлалө, чїзгө, ызгө, пуө! Медса шоныд кожухыд—кышаныд лөө каба-лаыс вөчөм кышкөд, некущөма шоныдсө оз кут.

Плөтнїчајтөм уж мунө кыкөн-кыкөн, ко-көд-кө параөн. Отчыд бычокјасөс располубка-алїтөн, мї, Сергеј Голубовкөд—сїјө вөлі ме-вам пөлөј кымынкө төлыс чөж—летчїм чїк-ва вежтасөзыс. Шщїтсө кор бөстїсны бөр, сетыс мїјанөс сөмын позө вөлі лептыны кра-нөн, а крансө нуөмаөс вөлөм кущөмкө јона колана участок вылө да мїјанлы ез сетны. А көзыд, јїрмөга—збылыс лыјасыд жукалөны! Мед ескө чїкөз егө їзмө—турдө, гартовгїм мї болтсө муфтаө да мөдїм сїнны: сјјө асла-ныс, ме аслаң-жө, перјам шоныд, мотажтчам, вїрөс пымөдам—шонтам, качајтчам вїт минут кымын, шојтчыштам да бара бостам. Бетон сөена дорын, төлын, ужавтөг дас—дасвїт минут бөртї верман чїкөз кынмыны.

Нюл снєпростројевскөј во чөжөн Гарку-шалөн вөліны уна быдсама сөкыдторјас.

Комынөд пассаң ветымынөз мунїс бычок-јасөс нарашївајтөм. Кор бетонщїкјас помалїс-ны асыныс ужнысө, колө вөлі кутчысны бөстны фермајас. Öвї сменаө слєсарјас квај-төн өтвылыө вермөны вөлі ештөдчыны сөмын өтї фермакөд. Секї Гаркуша аслыс пөлыс пыддї бөстїс сус јортөс, Коваловөс, мед кыкөн кутчысны фермајас бөсталан ужө. Мөвпалөм бөртї, кызжык ескө буржыка пук-тыны ужсө, сјјө вежөктөмөн бөстчїс ужө. Збылвылө, өтї ферма бөстөм вылө сїзім ча-

**СОРВАЧЕВА Е. Вөрлөҥсү-
ударница**

КАРАКЧЈЕВА М. Ударница

сыз уңжык ез-і вїз.

— Те-нө мыј, сьсарјасөс букөир вылө бостін?—сералөмөн јуалисны јөзыс Гаркушаалыс.

— Да, кыскышта вот ещөңзї, кытчөз оз велавны.

Шщїтјас боставны торјөдлісны плөтњїкјасөс группјасө, квајт мортөн быд группа вылө. Најө аскостаныс чукөстчїсны ордјысны, кодї уңжык да буржыка босталас, мед ескө ны өтїпөв не жуғөдны бычокјасыс балдаөн чуктөдлігөн.

Вөліны парајас, кодјас бостлісны сменаө вїт шщїтөз, квајтөз, дајө сїғїмөз Гаркуша Коваловкөд некор ез сетлыны дас—даскык шщїтыс ещажык дај нөтї жуғалөм ез вөв, ставыс зон, выл, шогмісны выл опалубкајас вөчөм вылө.

— Тајө јїтчө, смеллункөд. Повтөмлун сетө тыр вермөм—вїсталө Гаркуша аслас вермөмјас јылыс.—Мукөд ескө і көсјө вөчны да сылөн полөмлуныс оз лөз сылы паскөдчыныс. Плөғїна вылын термасөм, оз поз өтї минут кежлө лөччысны, пуçөмыд. Вајө, вајө! Пыр зелөдчан, термасан, оз кол сещөм лун, кодї ескө муңис лөңа, термастөг. Сен дыр мөвпавны некор. Мед ескө не вөдїтчыны да ноксыны быдсама пөлөс зыбкајасөн, летчан улө вескыда дујм кызта гез куçа, некущөм пос, нї нїнөм оз ков. Вөңтө көт і бостан сөбрыс, но көртасны он і думышты, —кадыс жал. Öтчыд кыла вевдорсан, перїлө дорсан кодкө гаркајтө, повçөмысла кывјыс оз весїг артмыны, лөкыю горзө. Лептышті пельөс, төдї гөлөс сөртвыс—тајө уж куçа ин-спектор:

— „Пет вај пырыс-пыр-жө, тајө-жө мїнута уж вылыс вешта!—Кымыныс вїставлөма, вөңтөг летчыны оз поç!“

— „Ладнө, ладнө—кїөн сылы мөвкјөдла—лөңышт...—Лої көртасны.

Комынөд пасјөд вылын вөліны јукмөсјас, көнї пуктавсїсны шщїтјас. Мед шщїтјасыс вөліны зумыдөсжык, көртавлісны көрт тажјасөн—тајө став ужыс муңө зев вылын, ва вевдорын. Гаркуша Коваловкөд квајт часөн лөсөдїсны сымда-жө, мыјта мукөд плөтњїкјас нөлөн вөчїсны смена чөж. Кыкөн, Коваловкөд Гаркуша, опалубка крепїтөм могыс лөсөдїсны блокјасын кыçвїт-комын тажјөз, мукөдыс сїјө-жө торсө өдва вермісны лөсөднї тајө лыдысыс жыңсө. Бетонїрујтчїгөн овлывлїсны сещөм торјас, кор ортсө сетчана бетон выныс потласлывлїсны көрт тажјасыс да опалубкајас заводїтлісны паскавны. Амерїканечјас секї пырыс-пыр-жө сувтөдлісны уңжысө да тупкавлїсны блокјас. Секї про-

рабјас чуко́стлісны Гаркушао́с. Быггё́ пöжар
вылö котöртис Гаркуша Коваловкöд:

— Лöбöдам пырыс-пыр, вiдчыыштö!

Суса вöрöмөн најö кыз-комын минутөн
кöрталасны, крепитасны блок, ставыс гöтов.
Америкаңеңјас радысла сöмын кывнас чупка-
нылöны:

— „Бур, молодец! Лöсыд. Поçö возлан
валајтны“.

Најö тапкöдисны пелдомöд Гаркушао́с да
нумјалисны јона весалöм щöкыд пiңјас вылас.

Уна вöса походыс воём бојеч моз вiзöдö
өнi Гаркуша аслас мунан туж вылö да шенçö;
мөн вiстало:

— Вiзöда вот етијö бычокјас вылö, плö-
тина вылö, пролотјас вылö, снeпр вомөн
лептöм крепост вылö. Быдлатi мi лебавлiм
гејјас куçа, посјас куçа, пöвјас куçа i оз
верiтчысеы, мыј тајö ставыс вöчöма. Быггё́
немвiдчыстöг быдмiс, сувтiс гöтовөн, ештö-
дöмөн.

Сенi-жö вöлины сурсјас мында, дассурсјас
мында јöз. I калугаса, i полтаваса, i кур-
скöјса, i чернiговса, i тамбовса, i татарајас,
i белоруссјас, i грузiнјас, i чувашјас, i ар-
манајас—ставныс козувјас моз сујсiсны, кыс-
јасiсны, термасiсны, ноксiсны, котралiсны
котлован гöгöр, рајјас вылын, кранјас дорын,
бетономешалкајас дорын. Вöлины Уралыс
Кавказыс, Сiбырыс, дажö вöлины кущöмкö
гырыс тошјаса, лаптiа лешакјас, кущöм гу-
бернаыс ог помнiт, кодјас быд кывјылын

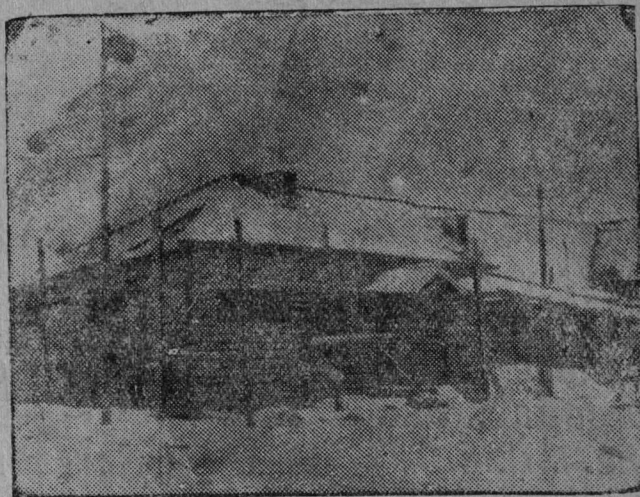
вöли содтöны „лешак“. Мi најöс торјөн „ле-
шакјасөн“ i кутiм нiмтыны.

— „Еј, дадушка, кытчö пiласö лотiн?“

— „Лешак сiјöс тöдö“. Лiбö пыран серјознöј
местаö, а сiјö кытыс адјас, сетчö i сувтас,
векыда еiнсö паскöдöмөн кутас вiзöдны:
„Вот лешакыд, ај-јај-јај!“ Весiг корны мöдас:
„Пет вај сетыс зонмö. Јуртö воштан, те,
лешак лов!“ Быдсама јöзыд, дерт, вöлины.
Кодлөн-кö слаблун куçаыс јурыс бергöдчö,
оз вермы прiвыкнiтны жуҗыд плöтина вылын
ужавны, берегö петас, лiбö-жö зiкöч мунас.
Мукöд тöҗдысö, сöлöмнас вiсö, мед ескö
öдјöҗык да бурҗыка вöчны ужсö—сiјöс
кльöщiөн плöтина дорыд он вермы нещышт-
ны-кысыны. I унҗыкыс ташöмöс пöштi
став том јöзыс. Но сурлисны i мудер, вес-
ылöдчыс јöз. Вiзöдан—то бöҗнас лөгöдö, то
пон моз лiгыштчöмөн быд участок вылыс
кыјöдчö пышјыны, еiн костыс вошны: му-
нас ва јуны—бöр локтöм он вермы вiдчыс
ны, мунас убөрнöјö—кык час кeҗлö сiбды-
лас; чер дорö бостчас—гудјысö, аламаҗитö
щыкöдлö, сöмын пусö мучитö. Тпу, те кöтö-
дöм лапта! Менам сöлöм чепсö пуö. Оз-кö
сiҗi вöчны, кыз колö—вöтла: лушщö ачым,
öтнам вöча. Неҗытчö тужтöм ужтö ог вермы
адҗыны сiнмөн“.

Гаркуша öзјана сöлöма, терыб, нiнöм вiд-
чыстöм морт.

— Медколанаөн лöб—тöдны да сöлöмөн
кывны быд кадö мыјла мi стрöитам.

Тельканы стрöитö вил болыча

кытчо олөмсө бергөдiм. I нөшта шуа—смел-
лун! Смеллунтөг мортлөн вын абу—жеңыдi-
ка кiјас өвтөмөн мөдыс вiстало сiјө.—I нөш-
та өвi правилө: некушөм шуткајас ас костын
не лезны. Кавјаса гезтөг, кулбөмө кавјаса.
Шувiтныд-өд поңас-i чорыд местаын. А вы-
лын напарнык, сы вылө поңө нафејтчыны
кыз ачыд ас вылад. Көрталiн гез—мед зу-
мыда, топыда,—регыджык орас, а оз мын.
Тувјалiн пөв—нынөм i сыыс повны, ен вiд-
лав, а сувт вескыда кокнад сы вылө, кызi
му вылын сулавлан.

Вөли сешөмтор. Кор неламын кыкөд бы-
чок вылын Гаркуша перјалис шчитөвөј бол-
јас, некор көртаслытөм бөрын сiјө вөли көр-
тасөма гезјөн бычокө. Немвiдчыстөг шчитыд
сетчiс возлаң, четчыштіс, лебзiс увлаң, дај
жугалi, а Гаркуша колi гез јылө ошаланаөн.
Кранөн сетiсны зыбка i Гаркушаөс мездiсны.
Неламынөд бычок вылын такалажнык „мај-
на“ пыддi горөдiс „вуа“ да Гаркушаөс шчит
вылын шыбытiс вевдорө.

Тајө вөвлытөмторјасө сiјө термасө вiстав-
ны да сетны чужөмсө мувылын вөвлытөм

днeпpостpoјлыс, ставсө, мыј сiјө нол во чөж
төдліс, мыј мунліс сы вывті, мыј мөвпавліс.
Кывјасыс да мөвпјасыс сотөны сiјөс, корсөны
петан туј, көсјөны зорзавны ортсыын сiз-жө,
кызi-и зорзалөны пышкөсас.

да, он... он вермы вiставны ставсө! Сен
колө зiк ставсө шыбытны да куим лун чөж
сөмын сорнi нуны.

Гаркуша пыр кывзысө чорыд, скөр да вы-
на ва увгөм шыө, өзјана чужөмбанөн вiчөдө
өiнмөн сузсөйтөм плөтина вылө, гiгантскөј
порталнөј кранјас вылө, вулканiческөј му
сајын тыдалыс розовөј гiдростанцiја вылө
да пөса чепөссөмөн сувтө:

— Мiјан өнi мог—пoмавны тани медбөрја
колөм ужјасө да өдјөнжык төвзыштны Вол-
га вылө. Вескыда шуа: јурөј зөһнас-нын сен,
став мөвпјасөј-нын сетчө лебзiсны, оз тер-
пiтчысөсы, оз вынсөдчысөсы, ок, өдјөнжык
ескө мед заводiтны вылө фелө вылө. Волга
вылын мi зөһ шензантор стрөитам, шемөс
вылө!..

Кomiödic VAŞ MIŦ.

Налөн—капіталiстјас ордын кризiс, ужтөмалөм,
тупкысалөны шахтајас, кусалөны домнајас, ежмалө-
ны мујас.

Мiјан Сөветјас странаын пөртсө олөмө вiтвoса
план нөль воөн, кыптөны днeпpостpoјјас, Магнiто-
стројјас, паскаліны совхозјаслөн, колхозјаслөн му-
јас. Мiјан бырөдөма ужтөмалөм.

Јонжыка кучкыны сiсмыс капитализм куза. Мед
олас СССР!

Т Р А Г Е Д І Я Н Ъ Я В О Я *

А Б Е З Ы М Е Н С К І Я

М О Д Т Р А Г Е Д І Я

9.

Сьоме те, сьома,
Ошкөд-на век!
Сетчөмөд венны:
Орфјөдіс джек.

Пешнөд воґын
Јешнөд лым.
Тоґыс воґө...
Сулавны оз, сузды вын.

І лавјынс
    абу
І тпәыс
    оз сот.

Көґјәсыс ләбөс:
Јүөма — kod.

* * *
Сөдөм әіныс јукалә,
Сіннас гудыр щын...
І сьома талун пукалә —
Воґас літраґын

Немнас меґса воґґасы
Сула лоі вок.
І сьома мјан кодзөма—
Пөдгө ассыс шог.

10

Бала-
    лајка
    струна
    трі...ннн...гө—
    трі...нн...

11

Лун мыґті воґрос
Парвјнөј собраннө вылын:

*) Завөдгөчмөсө віґөд „Ударник“ жур-
ны 11-12 да 13-14 номерјасыс.

—А мыј, сьома, венін-кө те?
і сьома.
докладчик соревнованнө јылыс.
Та вылө вочакыв пырсө ез сет.
Тешкөд і тујтөм:

—Но, вөлі ме воґын!
—А воґө?
—Сіз ескө уґалін пыр!
—А воґө?

Куґа чөволөм пессіс јөз воґын,
І сьома сен лаңтөмөн
    Сулалис дыр.

„Ме ескө сеті... Ме ескө быдмі“...—
Вешөрас сьомалөн јөктө.
Сөмын віставны оз вөссы вом.

Собраннөыс лаңтөма...
І онтаја щөктөм
Јіркө пріказөн:
— Віставлы, сьом!

— Јортјас! —
сруг, відчыгтөг ґещыштчіс гора,
Кыґі јакөр,
    кыґ плет,
    кыґ оіґнал,
    кыґі сыв!

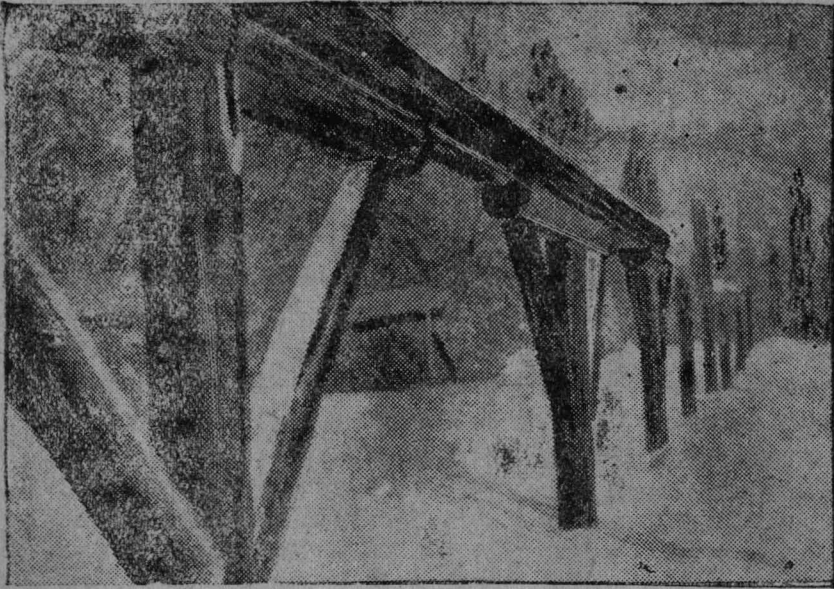
І сьома
сек вөсковтіс куґ пызан дорө,
Ас классыслы,
Мірсө і сөлөмтө
    вылыс код дорө,
Јуралан шы улө
Вісталіс таґ вочакыв:

12

Мі долыд олөм
    вылыс дорам...

13

Рытыс бјјасыс ворсөдчөм кыө.
Сөдов ешкынөн шебраіс Сеч.
снпрө вісталө бузөдчан шыөн
ґон војска воґын ассыс выл реч.

Кѳггородок—подвеснѳй кѳрттѳ.

Ваыс ударнѳй брѳгадаѳн војѳ...
— Кывзы-жѳ, багатыр-ју:
Вѳвлытѳм вына турбѳна пыр збоја
Преводжасѳ пым вѳртѳ ну.

А кыптасны днѳепр дорѳ адзывтѳм мѳрѳн.
ырыс заводжаслѳн корпусжас щем.
Мѳ јукталам електрѳчество вѳрѳн
о н машѳналыс сѳлѳм ѳ вем.
Ме кывлѳ:

Вредѳтельскѳй пеж агѳтпропжас
Кызѳ јѳз пѳвсын кѳзѳны лѳж.
Најѳс вермѳмыс—
ѳджас да сроқжас...
Налыс ламгам плѳѳѳнаѳн бѳж!

Пасвартам
Врагжаслыс кыјѳдчан постжас.
Смерт теныд, сѳсмѳм петлуровскѳй пас!
Мѳ кулақжаслыс вѳрјуан позжас
Помѳз бырѳдам, пѳдтам, кыз класс.
ѳнѳ вѳдчысны комѳнѳн регыд,
Сѳјѳн сѳлѳмын кѳсјѳмнѳм тыр.
Болхов станцѳја вызовнѳн сѳтѳс,
Мѳдым раджасѳ сувтны зѳк пыр.

Еј, страна!
Кыпты пыр вылѳ ѳ вылѳ!
Кылаан те
чолѳмлыс муралан гым?
ѳ кысанкѳ тырвынѳн јурѳптѳс
—КЫЛА!—

да днѳепр весттѳ лебѳс
кыз муртавтѳм вын.

— Кылам!—кѳнкѳ заводжассањ вајѳ.
— Кыла!—скала кыпѳдѳс сој.

Воѳсны
трагедѳјаа војжас.
Воѳс трагедѳјаа вој.

14

Пыр јонжыка сылѳ
Бетон течан кад.
Но сѳјѳ ез бырѳд.
Завѳдлыс јад.

Локтѳс рајкомыс
Сы бѳрын пыр.
Лыдѳлыс сѳма—
Пукалѳ дыр.

Быд лыдпас кыјѳ
(увгѳм оз кыв),
ѳ велѳдѳ сѳјѳ
Теорѳја кыв.

ѳ вежѳрнас кылѳ,—
Кор лѳчкаснѳн он,
Мыј вежѳсас пырѳ
Сер Хаустон.

Завідыс колі.
А німкодыс выл.
І сџома вој коллџ—
Велџдчџ збыл.

І велџдџ сџома
(увџџм оз кыв)
А-ме-рџ-кан-скџџ
Індустріја кыв.

О, кранјас!
О, деррџкјас!
Укџџны век.

І сетџс Амерџка
сџомагы сек:
Выл пџлџс тџдџм,
Выл пџлџс сам.

І німкодыс петџ,
І зџлџм оз јам.

Лун і вој пессџ,
Музџм оз кыв.
Сџџкыда сетчџ
Технџка кыв.

Лыдпасџн лыјлџ
Нџгалџн вем.

Вынџџорыс мыјда
Нџгаас сен.

О, джеклџн выл школа,
Петкџдлы мем,
Мыј те пышкын олџ,
Мыј те пышкын ем.

Сџџлџмџс џзтџ
Лыдпаслџн рад.
Выл-мџдџ џзтџ
Стрџйтчан кад.

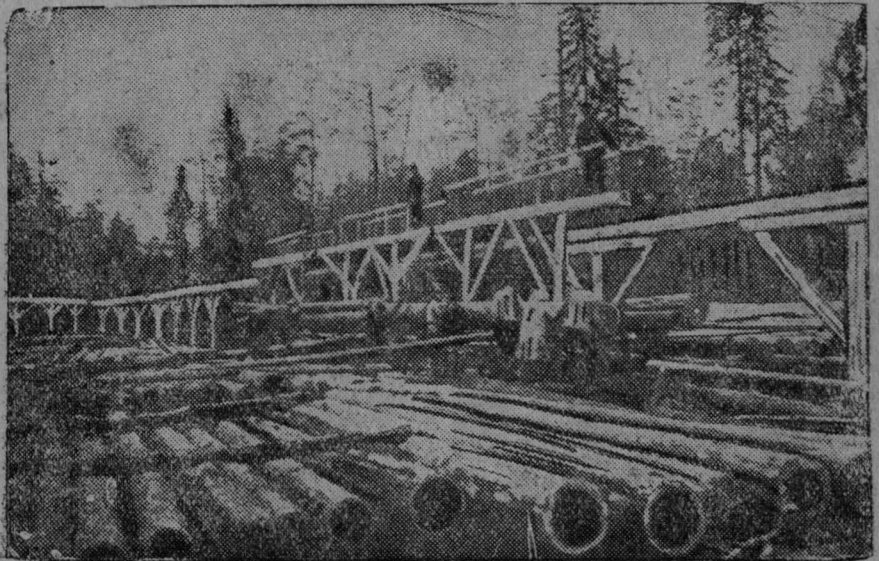
Мед сынџдтџ келџ 1)
Выл сыланкыв...

Те ужалџг, велџд
Теорџја кыв.
Кранјас да деррџкјас
Буржыка тџд,
Мед кывлас Амерџка
Мџжанлыс џд.

Мед технџка радџ
Восковтас план,
Ударнџџ бригада
да орджысан сам.

1) Ујџ.

Ф о т о — Ајбабџнлџн

Кџгорџдокса подвеснџџ кџрттуј.

Көсјөмкөд јітам
Техніка вын.
Орђыоны петам,—
Сөләмным пым.

Меғырө оінам
Важ самлыс вуж.
Большевік нїмөн
Ловзөдам уж.

... Локтас рајкомыс...
Сы бөрын пыр
Лыддысө сөма —
Пукалө дыр.

Унатор төдө
Лөз јулөн вөн...

Америка.
Төдөм.
Завид.
Са лөң.

15

ХАУСТОНЛӨН ПІСМӨ

„Май дір! 1)
Ен кор менө.
Сетчө ог лок.
Ен скөрав.
Ен відчыс те менө...
Буржык те төдмас,
Кыз оләмлөн мөг

1) Дорогой мой.

Ме пыцкыс
пыр кежлө
унатор веніс.

Оләм нїгалөн кушөмөс сөрјасын!
Кушөм мїрјасыс сөләмлы, оінам!
Вөсїг пі менам, Рїджі, рытсорјасын!
Сетчө том кадсө кыцбөчыс выны.

Кушөм страна!
Кушөм кыпыд тан удыс!
Көт-ї тырмытөмторјасыд уна-на сө.
І сїјө тырмытөмторјассө өтүвјөн вуж!
Парвїја,
Класс,
Кодї течө вын нсн.

Татчөс чудосө төдны он кужөј.
Ударнык.
Төварыш.
Бојец.
Большевік.

Індустріја кыв—
лої вокөн збој ужын.
Но меч менам,
Вожд менам—
парвїја кыв.
Ме төдөмөн озыржык зез уна мөрдөс!
І машинајас төда.
І вына.
І том.
Но озырнас тајөн
Ме сувта, кыз корыс.
Көн өзөсас гїжөд:
„Парвїјнөј рајком“

Трактордн кыскны вөр.

І кыптө тан Токарев сфомалөн выныс:
Партијнөй вопросјасын сфомаыд јон.
Көт сійөс ме ујад і унаыс вені,
Но тани ме ог саммы востыны вом.

Шыпасјас төдмавны
Јурвемөн пыра.
Мем курыд.

Мемн вөрө-на важыс...
Көт виставны јанзім,
Но сёлөмөс јірө
Ыжыд завидлөн өзјөдан гажыс.
Абу. Тани завидыс лоны оз вермы.
Тажө мөдтор—
Тан завидлөн јірөм оз кыв.

Мем нимкоф,
ме шуда,
мыј сфома оз јөрмы,
Мыј ме вестын индөдөн сулалө сійө,
Мед велөдн пыр-жө ме
Тажө роч кыв.

Сетчө ен кор те.
сругөн ен лыддөј.
Нај піөс ен термөдлөј вев.
Мі Ленинөс сыкөд
Помөз зик лыддам,—
Выл мнр течны
төдөмаун бостны мед сев.

Кіөс мед сота,
Мед керышта кыв,

Мед ыжыд гөрб
Чургөдчас мышкын,
Но ме велөда зик
Революција кыв,
Мед сувтны бојецөн
большевісткөј јон тышкын.
dЖЕК“.

16

Вој. Төлыс кыјөдны музис,
Кызи течөны нузмөм бетон.
І плөтинасаң ерд вывлаң вујис
да вицөдліс,
мыј вөчө джек Хаустон.

Јанкі нөжјөннөк гижө пісмө.
Ортчөн—Риджіыс лыддысө суца.
Лөна пукаліг, налыс он төд,
Кушөм мөвпалөм вежөрас пусө.

Сылөн пызаныс быдторјөн тыр,
Быдеа нигаыс адыгас сени,
Но снмад медвојдөр шыбытчас пыр:
Dіksjonerі).

Буквар.
Маркс (da)
Ленин.

Сдук кешлө бергөдчис джек Хаустон:
— Риджі!

Sen! Du ju uont ej pis!) kljeva?
Ho пыс,
кодлөн вунёма он,
Вочавізіс таэ:

— Ні, батко.
Не треба.

17

Вомс збој ужын воэлаңо војо.
Ыжыд тышкын плөвіналөн шеныштчіс сыв.
Аслас кыв дорыс төдсажык Ріджілы лоі
Украиналөн тырвына кыв.

Еэ!
Мыјно „төдсаыс“ сетөні?—
Кывыс Ріджілы асласөн лоі:
Парвіјнөјөн,
донабн,
сещөмөн,
„Јак dla баткі россіјека мова“.

Ріджі Кічкасын олас тыр нем,
А батко—
мургас плөвінајас радын.
Коммуналөн јуыс-өд
зев уна ем:
Уралын,
Москваын,
Ленинградын.

Ріджі тан олөмөн шуда,
Но талуң нумјалөм сылөн оз пет:
Сөләмыс Ріджілөн завідөн лудө,
Мыј бат сылы уж оз-на ет.

Сылы мөвп вылас усі јон кран.
Но-і јіркө-жө!
Сөмын өдјастө бост те.
Батко сромакөд өзтіс
гігант сныпрестан...
І Ріджіос на вылө завідыс бостө.

Оләмас Ріджілөн
мыјдта-на школа.
Но уж вылө сөләмыс Ріджілөн өзјө:
Ріджі регыджык көсјө комсомола,
Ріджі кран дорын ужавны көсјө.

Батко сромакөд шудаө өні:
Налы школаө мунны оз ков.

Најө стрөјкаын вынаөе, јонөе.
Налөн кранјаскөд јітчөма ов.
Војыс помаөіс.
Ывлаыс лөз.
Зарңі кыаыс пемыдсө веніс.
Лубөј кыв вылын ужалыс јөв
Гіжны кужөны—„ЛЕНИН“!

Вај, отсав,
украінскөј кыв.
Вај, отсав,
украінскөј школа.
Ріджі код?
Инженер-большевик.
Ріджі лоас, дерт, вожд комсомолын.

Ыжыд мөвпалөм вежөрас пусө:
Завідыс јон вынсө код-нө оз төд.
Ріджі лыддысө, велөдчө суеа.
Јанкі нөжјөнкік гіжө пісмө.

18

Зев лөң українаса вој.
Јенежыс сөстөм. Лыдтөм козув.
І сөмын мургө вына, збој
днепр ју. Сөз васө нуө воэө
Із кыркөщ костөд...
І јіркө кранјасөн плөвіна,
днепр јулыс ыжыд вынсө сінө,
Выл лістбок олөмысыс востө.
Јенежса јукмөссаң те, төлыс,
Вај, серав. Ен-жө музты, ен!
І төлыс сералө-нын чөла,
Кыз пызан сајын муно вен,
Көн кујім мортлөн завід песөө,
Көн ловја мја уна том,
Көн мортлөн олансамыс вежөө,
Көн зікөз вунөдөмас он.
І төлыс зоргө вежөс шөрө,
Колан кывјас корены дас.
Но автор шуө сылы скөра:
Горңі ештис. Вешјы таэ.

І сывны лептісны друг најө...
Взрывөн укјө сыланкыв:
Кыз днепростројлыс вермөм ваіс
Большевістскөј вына кыв.

Војыс ветлө кіас біөн.
Лөң.

І сөмын көнкө таргө краң,
да ваыс гуса сорңі кыө,
Кыз сјјөс венө мортлөн сам.

1) Сын! Не хочешь ли ты кусочек...

ХРОЊИКА

Слава да чест перјан, доблест да геројство
петкӱдлан уж.

Токарев да Хаустон котыртысны бригадајас.
Ордјысӱмӱӱн показателјас којмӱд декадаын:
Токаревӱӱн бригада—
Медвоґза радын.

Гырыс ӱдјас,
кыз течам бетон,
Петкӱдӱӱны—
ми вермам тыртавны
зев гырыс планјас.

ӱтщӱӱц,
кор торјӱӱн петисны
ордјыены кранјас,—
Мӱдпӱрјӱ венис джек Хаустон.

Редакцијалы вопрос:

Мыјын тани выныс?
Бригадирӱс венисны,
а бригада—венис.
20

дњепробуд дорӱ
Вӱвлывлан сорни
Кад вежыс морт динӱ
Вына уж сыӱмӱӱн воас.

Лоан чудосӱ тајӱс,—
Выл нем медым дорны,—
Муыс видчыис
Зев уна војас.

Сылан горшыыс лебӱ
Плӱтина вест выӱ.
Ми мовисӱ ог тӱдӱ,
Но јургӱмыс сыӱмӱӱн збој.
Быд машинаын, сӱлӱмын,
Вежӱрын гымшыӱӱн кылӱ
Кыґи муралӱ мирас
Трагедия вој.

Мирын адзывтӱм
вермӱм
ми тӱдам.
дњипрелстан сыӱмӱӱн
јургӱмыс јон:

дњепрыд гажа,
Кор болшевик ӱдӱӱн
Багатыр кранјас
Плӱтинаӱ кужӱны течны бетон.

21

Јиркӱны кранјас муердын—
Котлован бердын.

Кomiӱdic—ВЫЛ ПАШ.

Сӱвет сојуз, коммунист партија вескӱдӱмӱӱн
тыртӱ витвоса план нӱӱл воӱн. СССР пырис социализм
кадӱ.

Воґӱ социализм течӱмын!

Гырыс вермӱмјасӱн вужам мӱд пјатилеткаӱ, клас-
сјастӱм социалистическӱј общество течӱмӱ!

ГРАЖДАНСКОЈ ВОЈНА

(ОРАТОРИЈА-МОНТАЖ)

ЊОБДИНСА ВИТТОР

I

- Нуџдые** Бџлі сурс ѳкмысео даснолѳд во—
Исторіјаѳн јорѳм лок во!..
- Унаѳн** Гып-гып! Јір-јір!..
- Нуџдые** Шорјасѳн візувтѳ вір.
- Унаѳн** Грып-грып! Мур-мур!..
- Нуџдые** Сурсјасѳн пуктѳны јур.
- Унаѳн** Гым-гым! Тар-тар!..
- 1-ј** —„Мед олас православнѳј сар!..“
- Унаѳн** —„Ура!..“
- 2-д** —„За веру, отечество, царя!“
- Унаѳн** —„Ура!..“
- 1-2** —„В атаку!..“
- 3-д** —„Проклатѳј немечѳс
Кокалам вемѳзыс!..“
- Нуџдые** Тајѳ—германскѳј војна.
Росеіја—дворанскѳј страна—
Немечкѳд тышкасѳ,
Вір-пѳын мыскасѳ.
Вісла-ју.
Балтѳјскѳј море гыјас.
Мазурскѳј тыјас.
Галіціја. Жужыд Карпат...
Зыроны бѳрланѳ... Мат!
Росеіја косасѳ, кістѳ вір.
Некод оз тѳд, кор лоѳ мѳр.
- 4-д** 15 мѳллон версѳе мортѳс
Нещыштѳма гортыс,
Олѳмыс, семјаныс, ужыс...
- Нуџд.** Кысѳѳ војна, којмѳд во вылѳ вујіс,
Овмѳссѳ, војтырсѳ кірсѳ.
Салдатыд дѳзміс-нін кістны
Пѳс вірсѳ:
- 5-д** —„Мыјла ме тышкаса?
Код вѳсна? Кодкѳд?“
- 6-д** —„Аскод-жѳ пыщкѳса
Ужалыс воккѳд!..“
- Нуџд.** Здрѳгнітіс, шыѳѳдчіс фронт.
Тѳрытја враг—талун-нін јорт.
- 1-2-3** —Тырмас-нін кістны морт вір!“
- Унаѳн** —„Мір! Мір! Мір!“
- 4-5-6** —„Војујтны шан!“
- Унаѳн** —„Мір да нан!..“
- 1-3** —„Војна—к чорту!“
- 4-6** —„Мунам гортѳ!“

СЫЛѳМ

Тѳдлім војна германскѳјѳс.
Сар пычкыліс вір дај салдатскѳјѳс.
Јѳзыд качалісны сек:
Мыјла сарсѳ віѳам век?
Ек-дај, пѳра-тај!
Убірајтчы, Мікулај!
Мун, шет! долож!

II

- Нуџд.** Пукеіс дасеізімѳд во. Март.
Лѳгѳн кыпѳдчіс століца-кар.
Чорыд гымѳн Росеіја сыркнітіс,
Сарѳс престолыс пыркнітіс.—
„Велікѳј Русын
Турбылтчіс-усі
Грымѳлук, тур-тар!—
Вірјуыс сар.
Салдатјас фронтсан
Локтѳны гортлан
Нѳмкода горзѳны,
Сѳлѳмјас ворсѳны:
- 1-2** —Е-ек! Чѳвтѳм сарѳс!
- 3-4** —Вѳла! Свобода!
- 5-6** —Војнаыс бырі забота!
- Унаѳн** —Ат! два! Шујга!..(2).
- Нуџд.** Сѳмын-тај ез-на ло олѳмыс мѳрнѳј—
- 1-ј** —„Кывзѳј каманда! Смір-но!
Гортаныд мунѳмыс сувтѳј!
Немечѳс кокалам кувтѳј!
Росеіјаыс зырам!
Жугѳдам, нырам!
Берлініс пырам!
Пыщыны гортѳ—шабаш!
Фронт вылѳ бѳр—шагом-арш!
Полнѳј победаѳз нуам војна!..“
- 5-6** —„Вот теыд і—на,
Бара војна?“
- 1-ј** —„да, војна!
Коді оз мун—смертнѳј казн!
Керенскѳјлѳн сещѳм пріказ!..“
- 3-д** —„Војналы војна, јортјас, востам!
Асланым кіѳ став властѳ мѳ бостам!
Воіс-нін кадыс, дај вынјѳрным ем-нін!“

- Нүөдүс** Таңи со чукөстис Ленин.
Кыяжасыс сылаөн
Лебъисны ылаө,
Фронтө и тылаө.
- 4-d** Көзүд из-пөвса волж Петроградын,
Пуан Москва-карын шөщ сек,
Кыптыс робочөйяс радын
Жугыда өзјис выла свет.
- Сылаөн** — „Путкылтам став лок буржујсө!
Сөлаөмын ыпјалө би.
Вөла-нөј выла олаөмө тујсө
Морөсөн піскөдам ми!“
- Нүөд.** Бурещ секи вот первојис сувтис
Став робочөј, крестанин, салдат.
Секи первојис шусыны кутис
- Унаөн** Красногвардејскөј отрад.

III

- Нүөд.** Топыда гартчисны радјаскөд радјас,
Чорыда јитчисны өиктјас да карјас.
Зым! Гым! Јирр!
- Унаөн** Кыпөдчис мырсылаөн мир.
- Нүөд.** Гып! Жүк! Тарр!
- Унаөн** Кыпөдчис өикт,
Кыпөдчис кар.
Јиралө ерд, сөтөп, јаг.
Өзјалө, шпоргө гөрд плаг.
Вескөдлаө большевикјаслаөн штаб.
- Унаөн** — Мед олас Октабр!
1-3 — Мјјан сјла!
4-6 — Мјјан вөла!
Унаөн — Мјјан власт!
- Сылаөн** — Тајө кыпөдчөм мјјан—
Мувыв медбөрја кос.
Сувт, ужалыс јөз піјан,
Став ембур аслаыд бөст!
- Нүөд.** Секи лептысис горш кырныш чукөр,
Көсјис кусөдны Октабрлыс југөр.
Сөмын враг возө пласт
Ез ус Сөвет власт.
- 1-3** — Е-еј, кылад!
Республика вылад
Кыпөдчө кос.
- Унаөн** Винтовкатө бөст.
- Сылаөн** — Еј, смела паныд сувт
Сөвет власт візны!
Гөрд знамја вылын кут,
Ен сет те леэны!
- Нүөд** Ыжыд республика паста,
Еновтөмөн гортса уж,
Быд боксаң візны Сөвет властөс
Кыптіс робочөј-крестаналөн руж.
- 4-өд** Со, мунөны лок турөб тујөд.
Көт кјесөм паскөм, шыг и кын,
Но сөлаөм збој, пөс вірныс пуө,
Гөрд козүв на ордыс оз мын!
- 5-өд** А језыдјас лужтисны косөн,

КАРМАНОВ А. Ударык-звучык (Палауз)

ПАЊУКОВ СТ. А. Вөрлеыс-бригадир
ударык

Резісны дон сьвічеч-быцц.
Унабн Сіз даскөкжамысөд восан
 Пыр топаліс страшнөй бикыцц.
Нуөдыс Чорэіс граждaнскөй војна.
 Кіпыдөс паста Сөветскөй страна...
 Öтвылыс жмітліс лок враг:
 Фенікін, Јуденіч, Колчак,
 Міллер, Врангел, полак,
 Уна генералјаслөн банда,—
 Кыптыліс ставнас Антанта—
 1-4 саснол держава
 5-6 Вөчліс облава!..

Сылбм Төдлім војна граждaнскөјөс,
 Чегны көсјісны вын пролетарскөјөс
 Врагјас топөдлісны кыцц,
 Сувтіс Гөрд арміја—зыцц!
 Эк-дај, пөра-тај!
 Убірајтчы, Антанта!
 Мун, шет! Солој!

Нуөд. І вөрэіс Гөрд арміја враг вылө збоја,
 Быд фронтлыс сек чегјаліс рөч:
 Рытылө, асылө, луно і војө
 Лок врагјасөс шыбытіс прөч.

1-ј Таз міјан доблеста арміја
 Шедөдіс ыжыд победа,

1-4 Мір паста нмалан слава,

1-6 Куслытөм слава!

Нуөд. Војнаыд чужтіс уна геројөс,
 Міјан Гөрд арміја—зоннас герој.
 Унаөн ловјөн петісны бојыс,
 Уна-і колі кос вылын шөј.

Сылбм Паскыд Сөвет муын,
 Сгөпын, јагын, гумн,
 Кујлөны бојечјас,
 Морөсас сьвічечјас.
 Сөвет вөсна бојјас
 Босталісны ловјас;
 Тани кујлыс шөјјас—
 Октябрлөн геројјас.
 Эк. ез дарөм,
 Эк. ез дарөм,
 Сөвет вөсна оломныс быр:
 Пөс віреыныс кыпөдчіс јага
 Выл козув-моз вөвалтөм мір.

IV

Нуөд. Гымалан пөраыс некөр оз вунлы,—
 Јижөма, мөртчөма—ек!
 Шојтчөг ег адылө, сінјас ег кулө
 Врагјасыс дорјысім век.

Мунлім лок турөбөн

Војналөн быс

Војвытї,

Коміөд шөщ.

Міллерлөн бандаыс

Унаөс віс,—

Жертваыс—аргавтөм шөт.

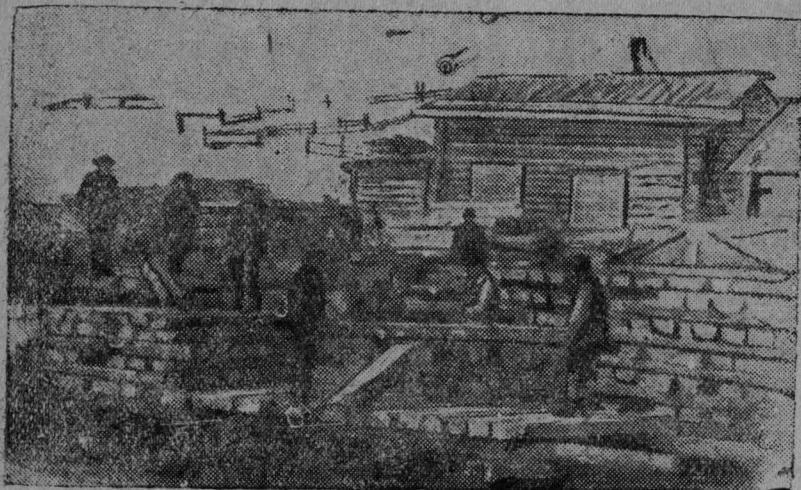
Волісны эверјас—

Жежм офіцерјас.

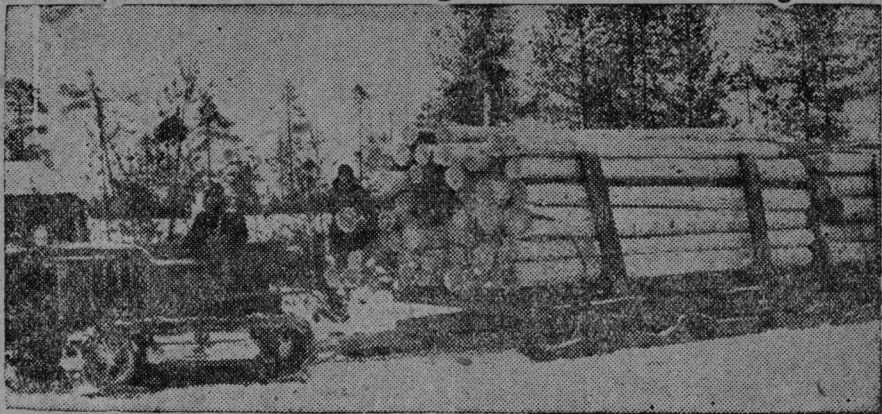
Отсасісны налы пыщкөсса врагјас:

Озырјас, поцјас, кулакјас.

Ф. Коњаезалөн.

Ч укөртөны шгал (Часовскөй тр. база).

Кыскалоны тракторон вөр.

1-j Кымын коммунистос,
Совет активистос
Ловжавыв јукмөсө сујисны

2-d Кымынлыс ловжавыв
Кучиксө кумисны!

3-d Чегисны ловјон ки-кок!

4-6 Мучитисны јозөс быдног.

Нуөд. Карзисны морт виан пірын,
Гажөдчисны ужалыс вірөн
Лыјлісны, кыптисны, пөдтисны,—
Эверјаслөн пез горшјас пөтлісны!..
Удора, Ізва, Печера,
Ежва і мукөд јујас—
Ставыс вір-сера,
Јујасыс—геројјаслөн гујас.

1-3 Коми ужалыс најөс оз вунөд!
Оз вунөд дасөкмьсөд во!

Уваөн Вунөдөм некор оз ло!

Нуөдыс Оз вун і Каликова, Сомна,
Кодөс пурисны лок повјас!

1-3 Оз вунвы Ізвайвса геројјас—

1-6 Эбој партизанјас Улашовјас:

Нуөдыс Најө—даскык коммунар—
Мез-вөсна пуктисны лов.
Соблествыс вөлі чардбікод јар,
Кулөмыс некөд ез пов.

1-j „Арестујтисны 33 мортөс. На пьис
віт мортөс места вылас-жө, быд-
ногыс мучитөм бөрын, виисны да

Ізва-јүө шыбытисны... Кујим комму-
нистөс вәјөдисны јувыв јукмөс до-
рө да кутисны нөјтны прикладјасөн,
сушкавны шыткјасөн. Коммунист-
јас, меуым мездысны мучитчөмыс,
аеныс шыбытчисны јукмөсас. Мед-
бөрја кывјасныс налөн вөліны:

2-3 —„Виінныд мијанөс, сөмын і ті-
јанлы воас мынтысан кад!“

2-4 —„Смертыс ог полөј, кулам
свобода вөсна!“

1-j „Шомесов Опоњөс первој нөјтис-
ны, сөсө сөлалисны, сы бөрын пу-
лајасөн рождөдлісны кјјасө да
кокјасө, перјисны сінјасө, вундис-
ны пельјасө, чегјалисны ордыјас-
сө да сы бөрын вөлісви, ловјөннас-
на, шыбытисны Парма-јолө“... „Ула-
шов кык вокөс—Митрејөс да Петыр-
өс кутисны медбөрын. Первој ше-
дис Митреј—партизанјаслөн јура-
лыыс. Петырыс котөртисна возө,
сөсө сувтис, көсјис-на јешшө лы-
ны, да јапонскөј винтовкаыс сјјөс
вузалис: затворыс торкема-да ез
лыј. Секи сјјө винтовкасө шыбытис
лымјө да горөдис:

5-d —„Лөвтөј-жө, подлөј трусјас!
Мыј повјинныд? Адчад-өд, прокла-
төј винтовкаөј оз лыј. Роч винтов-
ка-кө вөлі, ме ескө тіјанлы, сво-
лочјас, петкөдлі-на-да!“

1-j „Петырөс сөні жө места вылө ко-
савлісны. Митрејөс нуисны сиктас.

Ношулса тракторној базаны кыскалыны
вөр

Сени сјјос мучитисны кујим лун.
Нольод лун рытнас пөртчөдисны
пастөгыс, котрөдлісны лым куза
да медбөрын көрталісны сікт шө-
рас сурја бердө. Аскінас кынмөм
шојсө сылыс кыскісны да сүјісны
Іэва јуб, јукмөсө“.

- Нуөдыс** Тазі уналыс бөстісны ловјас
Бандітјас Ивановјас, Орловјас,
Англіја шөктөмөн
Пушкыліс Латкін
Вір права гез.
- 1-ј Кушилеша шөкмуніс—
- 1-2 Чорыда җаткім,
- 1-4 Ез мырфды мез!

Нуөд. Унаөн відчіісісны ымкода, чатөрөн
„Губернатор губернаторос“.

- 5-d Озыр вөччис вылыс-выл,
6-d Поп-дак сени гора, збыл,
Унаөн Гыло „амілуја“.
- 3-d „Губернатор ме зев шан:
Ваја вина, језыд нан,
Бысаама ембурсө.
Локтө сакар, локтө шай,
Табак, мајтөг—пөлучай!
Јукөј да ен пуреөј!“..
- Гылом** Кызі мјјан Сыктывкарын,—
Петкөдчыліс Латкін-барін,—
Скөр.
Прөстөј волөм сылөн лоіс,
Красној права карө воіс
Бөр.
- 5-d Бырі Латкін, быггө шың,
6-d Уна ембур, уна вын
Крестаналыс пычкіс.

V.

Нуөдыс Нол во чөж грымгіс гражданој
војна.
Верміс быд врагөс Сөветскөј
страна.
Гымалан пөраыс колөма ыло,
Оломыс пуксөма мөд.
Каҗтывын колөма зев уна гылом,
Гыломыс—вермасан өд.

- Гылом** Төдан, Кава, кыз мі текөд вет-
лім
Ыжыд војна-дырји біа туји:
Көсјас ыло
Медвоз ыло
Сыліг-тырји петлім,
Бавјас радыс
Нөјтлім врагөс,
Нырсө мед оз суј!
Вина ужалыс јөз верміс врагөс,
Војна ештис, лөніс біа гым.
Текөд, јортө,
Локтім гортө
Сыліг-тырји—радөс.
Ужө бара
Бөстөім јара,
Том вір мјјан пым.
Өвмөс течөм ыжыд өдөн пуө,
Сорам Војвыв социализм.
Бырө җескыд,
Тујыс вескыд,
Компартия нуө
Огө колтчө,
Мунам ортчөн.
Вынным—біаіз.

Нуёдыс Выл мир дорам личодлытөм өдөн
Содө, жонмө мијан вын.
Быд фашист, быд генерал мед
төдө—
Кыс винтовка оз мын.

Сылөм. Быд сшепростројлөн выныс—
Ударнөј уж.
Быд выл гигантлөн шыныс—
Ударнөј уж.
Буржуј пыр пөлтө выл война,
Спокој оз сет Совет страна,
Но мијан стал, ізшом і вөр
Оз врагөс лез!
Советскөј му вылө оз лез!
Черәөд вын!
Чорәөд вын!
Винтовка кыс мед оз мын!
Быд луи, быд час оз мын!

Нуёдыс СССР—муыв Октабрлөн бригада,
Ленин знамја—мунан пас.
Кос-кө кыптас,
Өтув мијан радө
Сувтас став робочөј класс!

Сылөм. Өтув жітчөј, ставмуывса проле-
тарјас!
Мијан сіла, мијан вөла, мијан власт.

Бөрја косө лоөј дасөс, коммунар-
јас!

Паныд сувтыс—мијан враг мед укас
пласт!

Мијан радө, мырсыс војтыр, сиктјас,
карјас!

Біа гыөн палач-ставөс пөдтам сек!
Өтув жітчөј, ставмуывса пролетар-
јас!

Кыптан луиө жарзык жүгөр, шонді,
сет!

Өтув жітчөј, ставмуывса пролетар-
јас!

Мијан сіла, мијан вөла, мијан власт.
Бөрја косө лоөј дасөс коммунар-
јас!

Паныд сувтыс—мијан враг мед укас
пласт!

Мед оз лоны јөзөс нарғытысјас.
барјас!

Ленин знамја улын победітам ми!
Бөрја косө, ставмуывса коммунар-
јас!

Воғын өзјө коммунизмлөн жүгыд бі.

В У Н Д И Г Ö Н

Ташдөм лунјасыд гежөда овлө—
 Небыд төв теныд өвтыштө вын.
 Гажсө колхозчык морөс тыр новлө,
 Сылө сөлдөмыс вөјдөрја кын,

Муна ыбывити гөрәти, вылі.
 Кырув колхозлөн пом-һи-дор му.
 Лунтыр му вылыс вундөм шы кыліс:
 Жежд півјаса помасө лун.

Сіктлөм чөв оланлун кутіс мунны,
 Öтнас лебачлөн оз-һи кыв гор—
 Босөө сіктјасын машина жуны,
 Трактор лебачлыс сорөма гор.

„Тәјө өтнаныд вундінныд ставсө?“—
 Нывылыс јуалө чарлаа пөч.
 —„Міјан машина вәјөдіс авсө
 Сөсса-д өтывиса му абу рөч“.

Пөчө вөјдө шөңдө і полө,
 Кызі машина вундө да гөрдәлө су.
 Ез гөгөрво, көт уна во олә—
 Төдтөм серпасөн серасө му.

Мыјкө мөвпаліс. Вөјдәліс рытылө,
 спырө шөндіыс вөрүн оз кус.

Сөсса ышловчыс. Мөдөдчис кырулө
 Пөрыс кокјаснас лептыны бус.

Пөчлөн өтнасөн гажтөма сулаліс,
 Кыр вылын төв јылын ід,
 Олөм важ торсө мед бур ар көлаліс
 Кызі јі нуас ва шөрыс зіб.

Шөнді сәјәлі су сәјө рытө.
 Јөнеж јәліс гөрд кыа дор.
 Тыртіс бригада лунја план кыкөс—
 Лебө рөмыдө ыылөмлөн гор.

Летча му вылыс. Мөвпала јона.
 Колхоз клуб вылын бі сәвкјө герб.
 Пөчлы важыс-кө ез-һин ло дөна—
 Вежіс сікт асөыс чужөмсө ферт.

Сіктын Іллічлөн шуөмыс олә—
 Колхозлөн чорыда вескалөм гор.
 „Сіктјасө со сурс сөтам-кө трактор,
 Сөкі крөстьян—коммуна дор“.

А. Мөчөһин.

УКВА — ВОЈВЫВ БАКУ

(Очерк НОБИНСА ВИТТОРЛОҢ да ВАГИЛЕЈ ЈОГОРЛОҢ Н)

„... Для хозяйственного развития этих районов, да и для всего Советского Союза введение в действие нового нефтяного района, Ухтинского, будет иметь большое значение“.

(Советјас VI-d сјезд вылын Молотов јорт докладыс)

„Сӱд КИЗЕР ЗАРНЫ“

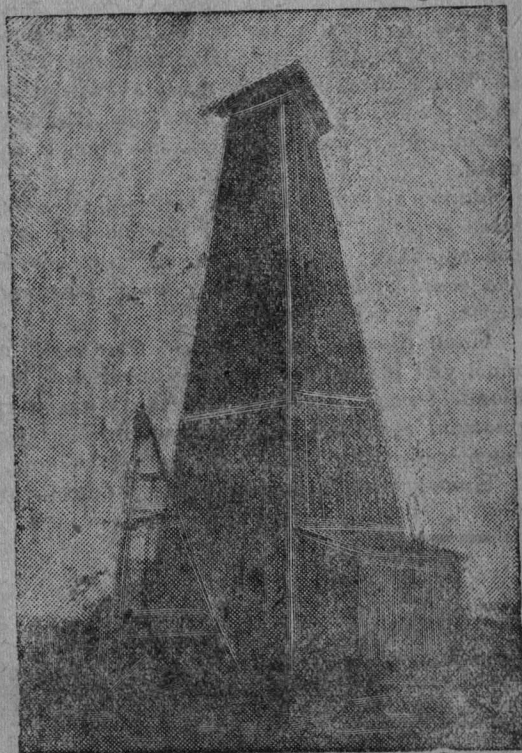
Быдӱн тӱдӱны карасин, либӱ бензин. Најӱ кыкваныс зев јара сотчӱны. Карасина биӱн немид ритјасӱ југдӱдӱны керкајас; бензинӱн ужалӱны уна пӱлӱс машинајас, моторјас, вына тракторјас, котралӱны автомобилјас, лебалӱны аеропланјас.

Тајӱ карасинсӱ да бензинсӱ вӱчӱны керпыс. Нерпӱн-жӱ ломтысӱны паравозјас, гырыс карабјас да мук. Нерп сетӱ уна жар, дај вӱфитчыны сӱјӱн зев выгӱднӱ (коккыд—еща места колӱ). Бостам кӱч прӱмер: ыжыд караб вылӱ ломтысантор пыддӱ изшом грузитны колӱ 500 мортӱн 5 лун, а нерп—сӱмын 12 мортӱн 12 час.

Тыс кыңзи, керпыс вӱчӱны машина мавтасјас, глицерин, вачелин, парафин, асфалт, лакјас, взрывчатӱ веществојас да мукӱдтор, ставсӱ 300 пӱлӱсӱ.

Шуны-кӱ, керплӱн коланлуныс зев ыжыд. Сы понда сылы сетӱма ним—„сӱд кизер зарны“. Сыпонда-жӱ быд государствовын горш капиталистјас ускӱдчӱсны корены сӱјӱс быдлаыс; сӱнјасныс ӱзјсны колысулӱн, чужисны гырыс нерп промышленникјас, обществојас. Најӱ дугдывтӱг кавшаелисны мӱда-мӱд выланыс, мед ескӱ бостны асланыс кӱподулӱ унжык керпа рајон. Капиталистјас кӱын керп—мырдысантор. Нерп понда кыптылысны гырыс зыкјас, веиг војнајас.

Капиталистическӱ сӱстемаын частнӱј промышленникјас оз тӱдны народнӱј овмӱс јылыс. Најӱ, мӱда-мӱд костаныс конкуренција нуӱдӱмӱн, тӱждысӱны сӱмын ассыныс озырлу кыпӱдӱм вӱсна. Нерп перјӱны локногӱн, хӱшдникескӱја. Сӱз-жӱ вӱли і сар дыреа Росејаын. Кавказ вӱли керппромышленностлӱн чужанин (Грозныј да Баку). Сӱјӱ промышленностыс Октабрса революцијаӱз вӱли ыжыд

частнӱј керппромышленник Нобел кӱын.

Зик мӱднаго политика нуӱдӱ мијан совет правительство. Нерп промышленност, кыңзи-став мукӱд гырыс промышленностыс, государство кӱын. Нерп перјӱм пуктӱма планӱвӱја. Капиталистическӱ странајасын-кӱ керп да изшом вӱсна немсагыс пурсӱны да мӱда-мӱд выланыс уласӱны војнајасӱн, мијан совет государствовын керпыс да изшомыс муӱнӱ социалистическӱ овмӱс стрӱйтӱм вылӱ, индустрија паскӱдӱм вылӱ. СССР 1931 воынна бостис керп перјӱм куџа ставмувылын мӱд места; керп перјан пјавлетка тыртӱмӱ 2,5 воӱн. Тајӱс тӱдӱны став ужалыс јӱз.

Мед ергасны вӱвалытӱм криџис улӱ сурӱм мувыв кырнышјас—капиталистјас, корасны выл војналы помкајас да грӱчитчасны СССР вылӱ. Ми налы воча нӱшта јонжыка мӱдам

јонмөдны народнөј овмөснымөс, кыпөдны странаалыс производительнөј вынјас да ужлыс производительност, јонмөдны странаалыс дорјысан вын. Ленин партија вескөдлөм улын, Сталин јортлыс 6 историческөј индөдсө олөмө нуөдөмөн ми гырыс победајасөн мунам војө. Ми öтырышја пöртам олөмө лозунг: „Суөдны да паңыны техника да экономика боксаң воңын муныс капиталистическөј странајасөс“.

ЊЕРПӨН ОЛАННЫС

Урал рытивывыс летчасеаң. Ежва ковтасеаң пармајас, тајгајас, тундрајас вомөн нујөдчөма **Тиман-гөра** (хребет). Асыв-лунсаң рытив-војө, кык сурс километр куңа, ја Вој саризө мыжсөмөн, дивизө-кујлө сылөн кыпыд сур-саыс.

Морөс вылыс Тиманлөн шебрасөма небыд јалаа-јагјасөн, керча васөд јегырјасөн, тундраа вөјласан нујрасөн; пышкөсыс течсөма уна екас пөрдөаыс—лыа, сој, известњак, мергел, сланец, домањик.

Тиман гөраыс, öтар-мөдар боксаңыс, петөны уна јолјас да војывыс јујас—Ежва, Ізва, Висер, Јемва, Пинега, Меңең да налөн гырысжык војјасыс. Черіја јујас. Вотөса инјас. Чверјаслөн да пөткајаслөн быдтысеаң крај.

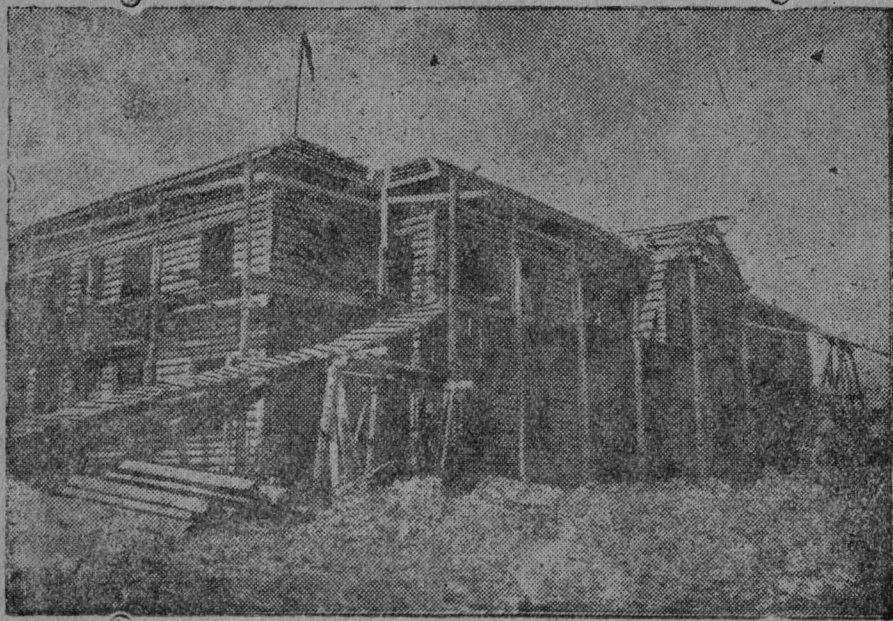
Тимансаң-жө, асыв боксаңыс, бостөө сін-

вакод сөз да југыд ју—**Уква (Ухта)**. Терыба жвучкө-визувтө сижө ізја вол вывти, коңјас (порогјас) вомөн вјрдаліг-четчаліг тырји—пер-вој котөртө лунлаң, сесса бергөдчө асывлаң, бөрвылас вескөдчө војлаң, усө Ізва-ју вылө да сыкөд öтлаын кіссө ыжыд Печера пыр Вој саризө. Уквалөн астужыс абу зев куң: јывсаңыс вомөңыс (Ізваө усанінөң) 250 километр гөгөр. Жынтујас кымын Уква вылө усө (вескыдывысөаңыс) Төбыс-ју.

Уква пөлөн некор некод абу овмөдчылөма, абу пуксылөма некушөм сикт. Немсө вөлөма Тиманлөн кујланыыс сновтөм, овтөм, тыртөм местабн. Сөмын курсурө сылыс асыв-вој нуывкмөссө видывлөмабс (дај өні-на во-лывлөны) шөчөник кыңыс-вөралысјас: Одыб-са (Висер воңын олысјас)—Төбыс пөлөн, Із-васа—Уква пөлөн. Векыдик ордымјасыс да чөстужјасыс кыңи сені ез вөвлыны вөрөд ветланыјас, тујјас.

* * *

Војывса комі вөралыс, Уква куңа ветліг-јасөн, уна слөја жужыд кыркөщјасыс адыв-ліс сөд рөма ізјас. Мукөд ізјыс мытчысөма да ыжыд сотчөм тупөс моз былсвизө. Ізјыс јуклассө-потлассө гырыс плавгөс пластјасөн; бi вылын траккөдчөмөн сотчө; төвјылын дыр

Робочөјјаслы выл оланіңјас.

олöмыг вылысыс жеждö да сотчан луныс вошö. Тајö—**доманик**, соја ізвеста (мергель) сора ізмöм сланец, пропитатчöма нерпöв, сійöн и сотчö.

Уква пöлөн ветлиг-мунигясөн коми вöралыс уналаыс адзывлис, кыңи изяс костöд му пыс пычкыртö-петö аслыс-пöлöс дука, дöгöдкөд өдöд выј. Сіјö выјсö важысаң коми морт вö-дiтліс чөлма пыдди. Тајö—**нерп** (нефть). Оз-тан-кö, яра сотчö өдöд шынөн.

Сің-жö важысаң коми вöралыс казавлис, кыңи Уква-ју пыдöсөаң клуч моз булгöмөн түрöбөн кыштöны боляс; вавежтасас најö нотласöны, ва вылас пукөу уна рöма вöснi-дiк кеңкөд сiм. Потигас-кö болмас чуткан бi выпнiтлöмөн öзжылö. Тајö—**нерп газ**.

Таыс кыңи, Уква-ју пöлөн ветлигөн коми вöралыслы уналаын паныдаслічы му пыщ-кыс пöс клуч (сернистöй) да сола ва петан-иңас, кодяс вермöны лоны сöмын нерпа местасын.

Таңи важысаң Укваса нерп петкöдлö вö-лөм ассыс оланінсö, пычкыртчö му пыщкыс быд шөлöд, петкöдö-жавитö асö ерд вылö.

Уна немчöж кујліс сіјö вöрөддлитöг Тiман өдмöсын,—булкöдчiс, мездысiс петны вöла вылö. Уна немчöж сіјö видчысiс перјöм.

* * *

дассi-имöд нем помын-нын укваса нерп нi-мавлöма. Асыв-вој төв сылыс дуксö нббöд-лöма Тiман-гöра вомөн Москва карöз. 240 во сајын-нын, 1692 воын, голландец Вiтсен ас-лас нiгаын—„Северная и Восточная Татария“ гiжö:

„Река Ухта отстоит от Печеры на одне сутки; на этой реке в расстоянии 1,5 милл. от волока эсть мелкое место где из воды выделяется жир, представляющий черную нефть; здесь то и находится доманик, который горит на подобие свечи, издавая от себя черный свет“.

(А. Ф. Ш-ский, Исторические сведения о добывании нефти в Печерском крае).

М. К. Сидоров вiсталöм сертi, кодi иссле-дуйтліс мiжанлыс Војвыв, Петыр сар-на јешцö тöдса вöлöма Печеракöд*) 1697 воын ыстылöма сіјö (Петыр сарыс) Голландијаö видлалöм вылö укваса доманикяс. Тасаң заводитчö укваса нерплөн исторiяыс.

Укваса нерп петан рајон медвозаяс науч-нöја тöдмалiс 1843 воын горнöй инженер граф **Кејзерлинг**. Сы бöрын волiсны вид-

ласны уна экспедицијас правительствосаң и частнöй предприимателјассаң, весиг заграни-даса капиталистјассаң. 1909 воöз вöлi-нын тöдмалöма зев паскыда. Секи правительство запретитiс частнöй јöзлы корсны да перјыны нерп 12.000 кв. верст паста местаыс.

ВОЗЗА ПРОМЫШЛЕННИКЯС

Укваса нерп, кыңи магнит, јона важысаң-нын кыскыліс ас дiнас уна промышленникöс—кыз чепта купечјасöс, графјасöс, генерал-јас да мукöд пöлöс вiрјуысјасöс. Сöмын коми јöзöс нарвiтöм кыңи, некодлөн нинöм эз артмы. А ылі украинајасöс ловчöдöм-кы-пöдöм вöсна секи эз тöждыслыны.

1745 воын-кущöмкö купеч **Набатов** стрö-итлöма карасiн вöчан завод Уква Вомö (сiкт Iзва да Уква öтлаасанинын). Перјылöма во-нас 4000 пуд нерп, мöдöдлöма москваса ап-текајаслы 1000 пуд карасiн, а вöчтöм нерп-сö ыстывлöма заграницаö. Набатов кулöм бö-рын заводыс сотчöма-да, нерп перјöмыс по-масöма.

Пöшчi сыйкöд öтi кадö, 1746 воын, вöлöма-жö нерп завод Уква-ју вылас мöд купеч-лөн, **Педöр Прјадунвлөн**. Сіјö кулöм бö-рын (1753 во)-заводсö вöли сетöма Вöлг-даса купеч **Нагавиковлы**. Сы ордсаң сөссө-заводыс вујiс крестанин **Мiнгалов** кiо, а бöрынас—јаренскöй купеч **Баженов** ордö. Уна-ö најö, нерпсö перјылöмаөс да кытчö мыј воштылöмаөс—тöдмöдјас абуөс öнi.

Прјадунув завод јылыс академик Иван Ле-пехiнлөн ем ташöм гiжöд:

„...над самым нефтяным ключем, на середине биющим, построен был четверугольный сруб вышиною в 13 рядов, из коих 6 были загружены на дно, а прочие находились на поверхности воды. Внутри сруба поставлен был узкодонный дщан, который истекающую из воды нефть впускал в себя отверстием dna... От сего строения теперь никаких почти остатков нет, одна только нефть, плавающая по воде на подобие смолы, оставила память онаго“.

Та сертi почö адзыны, медвозза нерп перјöм да медвозза карасiн завод вöлöма не Кавказын, не Америкаын, а Укваын.

1870-д војасын көсјыліс кутчысны нерп перјан ужö вылынжык казтылöм **М. К. Сидоров**, но нинöм эз артмы: пiекöдліс сöмын öтi скважина Уква шујга берөгö, Нерп-јөл-вом вестö (42 километр Уква вомсаң). Сква-

*) „Север России“ 204-д листбок.

Велодчоны веекдлыны тракторён.

жинасё вөлі піскдёма 52 м. (171 фут.) суд-та, сесса інструментыс жугалёма. Сетыс-нын сурлёма нерп.

1891—1896 војасё Укваын ужавліс жека-терінбургса купеч Галін да сыкөн компан-ноын москваса Т-во „Вангель и К⁰“. Најө піскдлісны 20 скважина, сөмын капіталныс ез сузсы-да, ужныс орі.

Медса дыр ужалёма Укваын інженер Ганс-берг, „Северное нефтепромышленное Т-во на вере А. Г. Гансберг, А. П. Корнилов и К⁰“ фірма нымөн. Сылөн промыселыс—„Вар-варінскөј“—вөлёма М. К. Сидоров ужалан-інсаң матын, Уква Вомсаң 40 кілометр са-јын вылынжык. 1905-д воын Гансбергы вөлі сетёма аслыс вылө нерп петан 8 участ-ток, 80,26 гектар паста, дај відласөм вылө 32 участок, 1310 гектар паста.

Гансберг фірмалөн 1909 воын нерп пер-јөм мунлёма өві скважинаөн, коді сетлёма 1,5 тонна гөгөр суткіөн. Вөлёма карасін вөчан завод, буркод оборудованчө (парөвөј маши-на, бурөвөј станок, лепталан лебјодка, тар-талнөј барабан да мук.), ремонтнөј мастер-скөј, кузнеча да кушөм-сурө стрөјбјас, сіз-жө електричество да телефон.

Гансбергкөд өтув көсјылёма ужавны граф Канкрін, коді пөлучитлёма Уква районын нерп перјөм вылө монополнөј права 5 во кешлө, сөмын ужас абу кутчыслёма. Монополнөј права помасөма 1905 воын мај 5-д луно.

Гансберг дырјі-жө (1906-1909 војасын) бостсылёмаөс нерп перјан ужө генерал-леј-тенант Аббаковскіј да гвардејскөј капітан

Воронов. Најө буритлёмаөс алмаза інструмен-төн, петкөдчылёма нерп, сөмын некодна-ныслөн промышленнөј эксплуатация абу вө-лёма. дај ез і вермы лоны! Бостам көт Во-роновсө. Сіјө јітчылёма заграницаса капіта-лістјаскөд, щөщ ыжыд нерппромышленник-Нобелкөд, а најө аскостаныс вермісны вөч-ны мыј колө. Сөкі ставыс мунлёма мошенство вылын да спекуляция вылын. Öтi промыш-ленник вөлөм медалас инженерјасөс нерп корены, а јонжык мөд промышленник (Но-бел-код) сіјө инженерлы-жө сетас ыжыджык дон (калым) мед налы нерпыс ез сур корсан местајассыс.

Медбөрын революцияөз (1913-1917 војасө) бергавлёма Укваын „Русское Т-во Нефть“. Сылөн Уква районын көн сурө вөлёма сква-жина 12 кымын, но нерп перјөм абу мун-лёма.

Октябрса революция весалис Укваыс став возза промышленникјасөс, откајасөс і арфела-јасөс, кодјас сөмын зөрісны өві местын да нинөм ез вөчны. Тајөн щөщ помасіс комі ужалыс јөзөс нартітөм, кодјасөс ужөдлісны да эксплуатирүјтілісны сар дырса промышлен-никјас. Јемваса, Ізваса да Печераса ужалыс војтыр өні-на казтылөны Гансбергөс, кыз „јудакод скуп“ мортөс.

СӨВЕТСКОЈ УКВА

Кыксо воыс дыржык сар дырса промыш-ленникјас нокеісны да мырдыыісны укваса нерп вылын, да грөш дон пөлза некодлы

ез вајны. Уква коллі век воззакод вундөм еновтөм местаөн. Толькө сөвет власт вөрзөдөс, ловзөдөс сїјөс. Сөвет правительство лыддө медвоzza могөн—пөртны СССР-өс перөдөвөј индустриальнөј странаө, кыпөдны социалистическөј промышленност щөщ ылі окраинајасын, кычї мїжан Коми област ставнас, кычї щөщ і Уква, Печера район.

Капиталистјас ез вермыны кыкго воөн пакөдны Укваын некущөм производство, а болшевикјас кужим воөн вөчїсны сенї сїзїмдас пөв унжык на дорыс. Оні Уква—Войвын индустрија кыпөдан база, һерп промышленностлөн центр.

* * *

1929 воын август 22 луно (бурець Коми автономїја луно, Кардор пыр, Вой сарїзөд Печера да Ізва куза, воїсны Укваө экспедицијаөн советскөј инженерјас, геологјас (мупөрөда төдмалыөјас), буритчыс мастерјас да рөбочөјјас.

Локтїсны најө Москвасаң, Грозныјаң, Бакусаң видласны—корены укваса һерп. Вајїсны колан инструментјас да станокјас,—кодсө ас выланыс, кодсө пыжасөн, кодсө төвнас-нын вөвјасөн.

Көкјамыс төлыс чөж пөштї мунїс видласөм. Тїман-гөралыс асыв-вој нывкмөссө уналатї быщїөдлїсны, бурїталїсны Кремїус-станокјасөн реэведочнөј скважинајас. Адзїсны һерпа пөккыд места Чїбју гөгөрыө (їчөвїк ју, уөб

Уква вылө шуҗавывоаңыс, Уква Вомсаң 12 километр сажын. (Щөктїсны геолог Тїхоновїч-лы индыны (наметїтны медвоzza точка скважина бурїтөм вылө.

— Ог лыст,—колебајтчөмөн шуө Тїхоновїч,—оз-кө сур мед ескө, ог ло мыжа.

— Инды: ответственностсө ас вылө бооста,—щөктө сїјөс экспедицијаын јуралыс.

Точка вөлі индөма. 1930 вөса апрел 4-д луно Чїбјуын заводїтїсны бурїтны һерп перјөм вылө медвоzza скважина (№ 5), а октабр 15 луно сїјө скважинаыс, 388 метр пыдтамыс, сетїс Укваын медвоzza советскөј һерп. Сыбөрын тајө скважина гөгөрыс вөлі бурїтөма 10 скважина, медем төдны, кодарлаңө вөзкөдчыны корсөмнас, кодарын унжык һерпыс.

Секїсаң вөссө ылі Войвылын выл промышленност—һерп перјөм, да быдмө тајга шөрын, Уква-ју дорын, социалистическөј вылкар—Чїбју. Оні-нын өтїлаын да мөдлаын, һурјас вылын, лапкыдык вөр пөвсын, пујас јывтї чургөдчөмаөс һерп перјан жуҗыд вышкајас. Быд вышка улын скважина (шусө „бурөвөјөн“),—мукөдыс бурїтчө-на, мукөдыс һерп-нын сетө. Сөмын өнї һерп петан бурөвөјјассө унжыксө „печатајтөма“ (тупкөма), некытчө-на кїставныс-да.

Оні Уква оз-нын поҗ лыдфыны воzza мөз „дїкөј војвылөн“, „чөрт кулігаөн“, кытчө өөкыд вескавны ветлыс-муныөјаслы. Оні Чїбјусаң Вогваздіноөз (Езва вылын, Јемва вөм дорын) һужөдөма 274 километр куза тракт—

Сыктывқарын встречајтөны тракторјас вөм

шосе, кыт дугдывтөг котралоны автомашинајас, новлодалоны грузјас да мөгөн ветлыс језөс. Во кык сајын-на-кө Сыктывкарсаң Уквао мунны колө вөлі Вој сарің пыр, лібө Јемва куза пыжон катны да сетисаң нурјасод вужны бура куз вөлөк, колө-кө вөлі пуктыны ставсө лун 10-12 кымын, өні Сыктывкарсаң Чібјуө поңо воны... өтө суткіөн: Вогваңинооң паракөдөн, а сетисаң Укваоң автомобилөн выл тракт куза.

Тажө гумлакоф шымыд да топыд шосе—трактсө гымгөма-вөчөма сөмын кујим воон! Толькө Совет власт дырјі верміс тащөм туюн јитчыны Уква—Ежвакөд.

Чібјуын став ужыс мунө социалистическөј методјасөн—ордјисөм, ударничество, содтөдөн план тыртөм. Став промыселјас кузаыс (щөщ Печера вож да тракт) 3 сурсыс унжык ударник. Воңза промышленникјас-кө 400 метр судта скважинајас буритлөмаөс 20 төлыс чөж (1 во да 8 төлыс—„Русск. Т-во Нефть“), вышкајас стрөйтөмаөс вожынјасөн, өні Чібјуын сешөм скважинајассө буритөны 3-4 төлысөн, а вышкајас вөчөны 25-30 лунјасөн! Тајө ужнас Уква мунө воңынжык весіг Грозныыс да Бакуыс.

ТАҢИ ПЕРЈӨНЫ ЊЕРП

Комі ужалыс јөз, дерт, кывлісны важысаң-нин Уква јылыс, сөмын оз-на быдөн төдны, мыј сені вөчөд, кушөм уж мунө. Төдөны вөлі гашкө і нерп јылыс, гашкө кодсуро весіг і аңзывліс сіјө нерпсө, сөмын оз-на быдөн төдны, кызі сіјөс перјөны, кытыс сіјө петө. Унаөн чajtөны, нерпыд-пө ачыс петө да чукөрмө гырыс гөпјасө, бостно да гумлав сөмын. Абу зик сізі. Көнсуро, шөчінікляын, му-пөрөда костјасті, збылыс, пычкыртчыштө і ачыс да сылөн газыс, сөмын зев ещә, муртса-муртса прізнакыс,—сы вылын промышленност оз кыпты.

Промышленнөј нерп перјөны му пыщкыс, бура пыдыс. Первој видлалөны местасө инженерјас-геологјас, төдмалөны—ем алі абу нерп. Сөсө заводитөны мүсө піскөдны (буритөны скважинајас) специалнөј инструментјасөн, машинајасөн. Скважина вылас стрөйтөны жужыд вышка, мед бертчисны лезігјасөн да лептігјасөн куз трубајас да буритчан инструментјас. Медым скважинаыс ез бужды, пыщмас суюнны чугун трубајас. Тајө ужыс зев еложнөј. Вескавласны ва слөјјас, скважина кызтанас пондас петны му пыщкыс ва. Сешөм слөјсө тупкөны трубајасөн да цементөн, сөсө воңө буритөны, кытчөз оз воны нерпа пөрөдаөз.

Њерпыс му-пјас оз-жө јујасөн визувт, оз тыјасөн пукав-ні, а лыа пөвсын оло, пөрөда пыщкын, сетыс і рузтө сөсө скважинаө. Көні нерпа пөрөда слөјыс кызжык да кічержык, сетыс өдјөжык і нерпыс петө, мукөдлаас (Вакуын-көч) качө весөіг гырыс фонтанјасөн, 100 метр судтаөз муежсаңыс, жуғлө вышкајассө і буритчан „заводсө“ (инструментјас, станокјас). Укваын нерпа пөрөдалөн слөјыс топыдкод-да, нерпыс оз сешөм скөрыс пет ачыс, колө лептавын аслыс пөлөс куз-мөс көшөн (тартајтны желонкаөн), лібө качајтны насосјасөн. Ем і Укваын сешөм скважинајас, кытө нерпыс ачыс петө (Чібјуын).

Медым унжык нерп перјөны, буритөны-унжык скважина.Өтө скважинасаң мөдөз коскө вөчөны 500-600 метр—өтарө і мөдарө. Сывөсна нерп перјанијасын і зарвізөны зев уна вышкајас. Укваын өні нерпа пөрөдаыс, шөркода-кө бостны, 400-410 метр пыдтаын, но учонөјјас чajtөны і пыдысжык-на нөшта нерп.

ЧІБЈУ—ПРОМЫШЛЕННӨЈ КАР

Укваса экспедиція вотөз (1929 в.) Чібјуын вөлі сөмын өтө важ вышка (№ 1), кык поснідик керка да өтө ічөвик кузнеча, кодјасөс стрөйтлөма 1914-15 војасын „Русск. Т-во Нефть“. Сөсө нинөмтор, гөгөр—вөр.

Но вот, локтис экспедиція. Кіө бооталісны черјас, разөдчисны вөрө, дрөгнитис вөр: кутис лөвтны сурс лыда јөлаөн; четчыштисны кујланыныс да пырјисны көчјас, лебчысны пөткајас, медым бөр сетчө некөр не волыны. Сетчө, тајга шөрө, локтис морт, локтис пыр кежлө овмөдчыны... Робочөјјас пөрлөдлісны пујас, берталісны мырјас, щуплісны керкајас, лепталісны вышкајас...

Өні, кујим во мысөтө,—гөгөр тыдалөны нерп перјан жужыд вышкајас, кодјаслөн лыдыс вочасөн век содө.

Өні Чібју—став Уква-Печераса промышленност-вөскөдлан центр: управленнө, радиостанція, робочөјјаслөн да служашщөј-јаслөн квартирајас, столовөј, пывсаң.

Чібјуын кылө ыжыд заводскөј шум: машинајаслөн зымөдчөм, моторјаслөн ыпкөм, механическөј заводлөн мургөм, гудокјаслөн-өвістокјаслөн чукасөм. Завод вестас кыптө сынөддө ыжыд сөд щын,—сіјө петө кузнеча горнајасыс, кодјас ломтысөны нерпөн.

— Вот татысаң мјан ставыс і бөстоис,—кузнечанын висталө инженер Таумін јорт.—Кор ми воім экспедиціяөн, тани нинөм ез вөв. Колө вөлі кызкө пөчінитны РТН-лыс („Русск. Т-во Нефть“-лыс) шыбытөм важ инструмент-

јассо. Секі медвојдөрлөі оборудујтны тајо куъ-
нечасо.

Сени-жө, куънечаас, гораа кашкөмөн гупкө
45 пудја парөвөј мөлөт, а дінас сулалө вес-
көдлыс да кпбвнас һеыжыд ручкабд сөмын
коккыдіка лепталыштө. Тајо мөлөтыс мед-
воззасы кучкіс Октабрса револуціјалы 14 во
тыран лунө—1931 васа нојабр 7 лунө.

Щөкыда сынөдын жургөны—лебалөны
һдропланјас, кодјас пуксывалөны (і качөдчөны)
југыд Уква-ју вылө. Најө кутөны јитөд ылы
војвывса мукөд промышленностјаскөд: ізшома
Воркутакөд, Кожвакөд, Усакөд да мукөдкөд.

А рытнас Чібју өзјө југыд електрпчество
бпөн.

— Мі воөмөн щөщ лөсөдім тани електрп-
чество,—шуө Ухта-Печераса промышленност-
төн өнја вескөдлыс, Мороз јорт—өтп-кө,
һеря перјпгөн зев өпаснө вөдптчыны прөстөј
бпөн (а ужыс мунө суткп чөж—лун і вој);
мөд-кө, мед вөлі еновтөм пемыд војвылын
өзјө да југдө соціалпстпческой выл промышсел
—һерп промышленност. Онп тајө станціјасы
пчөт-һын, 1933 воын стрөітам вылөс 1200
кпловатт вынаөс, а 1935 воын Чібјуын-жө
лөб стрөітөма 12000 кпловатт вына выл һд-
роелектростанціја.

Чібјулөн ем вөрпалитан пчөпк завод 6 кп-
лометрөн вылынжык ем судострој (верф), кө-
нп вөчалөны һерп кыскалан баржајас, гырыс-
шыјас, веспг паракөдјас. Со, прпстанө кылө-

дөны ва вылө лөзөм выл баржа (1932 во
сентябр 24 лунө). Спјөс встречајтны паныд
мунөны духөвөј оркестрөн ударнпкјас. Чібју-
ыс һеуна вылөжык баржа сувтө берег дөрө,
встречајтыөјас да музыкантјас пуксалөны
баржа вылас. КВЧ-өн вескөдлыс Куъмін јорт
кајө будка вылысас да впсталө реч:

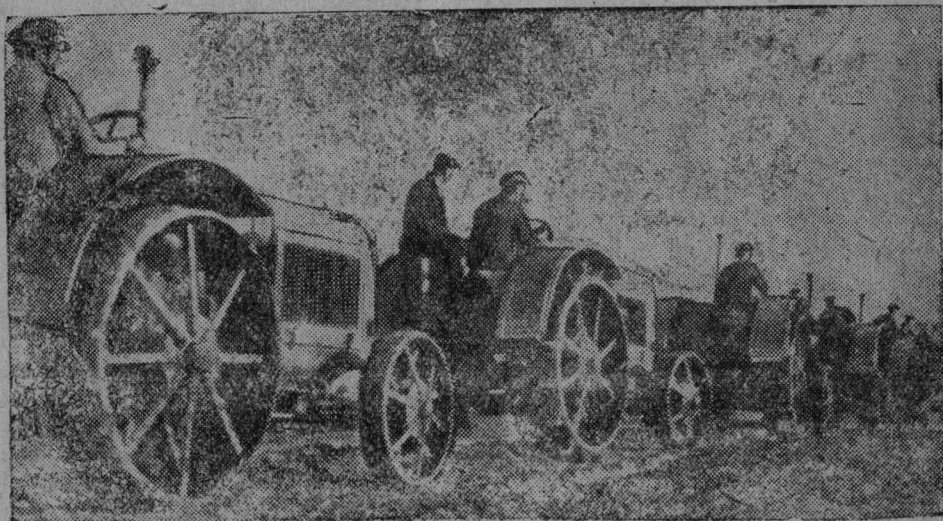
— ...Тајө мпјан судостројлөн выл победа.
Сетам соціалпстпческой Выл Војвыв стрөітөм
вылө ыжыд выл өтсөг, јонмөдам страналыс
дорјысан вын... Мед олас сопордпһеөм да
ударнпчество! Мед олас пдустрпалнөј Выл
Војвыв!

дүхөвөј оркестр вөрсө Интернацінал. Спјө
шы улын баржа вөрөдчө кывтны прпстанө,
медым еенп—тыртны пыщкөссө һерпөн да
кылөдны ылі војвылө. А борт куъалаыс гы-
рыс јежыд буквајасөн гпжөма: „Ухтпнская
нефть—на помощь пндустрпалпзацип Севера“.

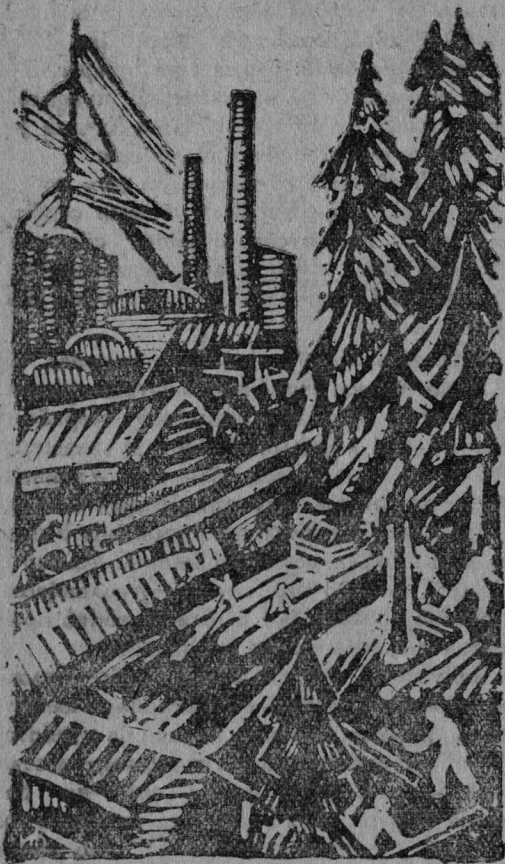
Тајп, ташөм ентузіазмөн ужалөны Укваын
выл промышленност кыпөдысјас. Кытчө он
впзөдлы, кодкөд он сорпнт—јуралыөјассаң
да радөвөј робөчөјөз—быдлаын төдчө прпз-
водство кыпөдөм вөсна төждысөм.

Чібјуын-жө ем бура ыжыд өвмөс—сельхоз,
көнп вөдптчөны пуктасјас: картопел, капуста,
свекла, редпска, галанка, морков да мукөдтор.

— Таво медвоззасы-на пуктыспм,—впсталө
сельхозөп вескөдлыс Брпжан јорт,—но бо-
там-һын 2 суре тонна гөгөр ас пуктас, а лок-
тан вөсаң пуктысан, плөщадсө лөб һөшта-

Тракторјас мунөны (Впчпнскөј МТС).

на ыжддддма. Мiжан сувтдддма мог—асланым продукцияон обеспечитны промышленностлыс став потребностд. 1933-д воеан сельхозын став ужсд лод механизирудтма,—коннжд тага бырд.

Сенi-жд виздны мдсјасдс, порејасдс, кролјјасдс да курдгјасдс,—ставыс бур пдрдда. Стрдйтдма кролчавник, пощдма курдг визанin, ештдддны поре визанin. Октабрса революцијалы 15 во тыран лун кежлд лод ештдддма скдт оланin (мдсјаслы) да прiслугаалы олан керка.

Ем карасin вочан iчдвiк завод—вдчдны бенчiн, карасin, машина мавтасјас. Ештдддма да пондас ужавны XV-д Октабр кежлд ыжыд был завод.

Робочдјјас пдвсын неграмотност бырдддм да на костын культурно-воспитательнжд уж нудддм пунктдма бурс. Став промыселјас кузавыс (щдщ Печера вож да тракт) ужалд неграмотност бырддан 23 школа. Велддчыны

кыскдма став неграмотнждјјас пышкыс 55 ардсдз—76 прдч. Культурно-воспитательнжд уж муно асланыс клубын да јонжыкасд производство вылын. Петд кык печатвдј газет да быд 3-4 лун мысвi радиогазет.

Сенi-жд, места вылас, дорддны был кадрјас: техникјас, бурдвдј мастерјас, слесарјас, столарјас, весiг медiц.-санитарнжд роботникјас да мукдд квалификацијаа ужнуддысјас. Сы вылд ем профтехникум. Велддчдмсд петкдддма јонжыкасд производство вылас-жд. 1933 воын восдсд танi горнжд техникум. Комi областлы сетчд колд сетны первой вонас-жд ещда вылд 300 велддчысд.

Ем кык библiотека—центральной да промыселса—10.000 нiгадз. Ем геологическжд музеј, кднi виздны муыс перјдмторјас—уна полдс горнжд породајас.

Ставыс-нын тајд ем талуи кежлд, ставыс тајд петкддлд Чибјуыс талуија чуждмбансд. А вожд мыј лод?

Одi-кд, оиисан заводитчдны стрдйтны да локтан воса ар кежлд лод ештдддма ыжыд поселок—1.000 семјалы оланiјјас, болнча, клуб, школајас, јаслiјас да мукддтор; мдд-кд, 2-д №-а промыселын (кднi ужавлiс инженер Гансберг) мддасны ужавны химическжд заводјас, недыр мысвi лод сен ыжыд курорт шелебнжд вајасдн (днi сен ем химическжд лабораторија, заводјассд стрдйтдны-нын; нерп перјдм оз муи); којмдд-кд, во чдјдн тддтдмдз паскалас днiја городокыс, кодi днi-нын iчдвiк промышленнжд каркод да кднi „щак моз“ быдмдны был стрдјбајас.

Вот, кор тајд ставсд артыштан, кор рытјасын пукалан гажа да југыд бiа керкаын, кылан Чибјулыс долалдмсд да сдлдм щикдмсд, кывзан радиодн ылы Москвадс, лiбд клубын визддан „Темп и натиск“ да гажддчан кышыд музыкаи,—збылыс вуиддчылан: кажитчд, бытд те абу Чибјуын, а кушдмкд ыжыд промышленнжд карын...

„УКВА ДОАС ВОЈВЫС ГРОЗНЫЈДН ДА БА-КУДН“

Ферт, ез кдкыда тајд ставыс шед, кдв-мiс јона вермасны војвысва чорыд прiродакдд, быдсама сдкыдыскдд. Од ужсд вдчны ез вдв „американскжд“ оборудованнжд, ез вдв туј нi оланin. Ставсд ылыс стрдйтдма. Сдмын влд iужалысјасылдм ыжыд кдсјдм, есергiја да ентузијазм. Кујим воин перјдма ылi Војвылын зев ыжыд победајас.

Коркд-кд во кыз кымын вождык ташдмыс артмiс, лыддiсны ескд чудеса-дiвддн. Кыдi-нд ен шензы ескд, кујим воин-кд нiндм абу

ины, тајга шорын, кыптіс промышленнөј кар да јітчіс сїјө кујмсо кілометра трактон паскыджык местајаскөд? Сөмын социализм течыјас ез шенчыны, ез ескыны некушом „чудеса“ ылаө. Најө төдөны өвітор: ударнөј кадын—ударнөј уж. Најө—асныс кычаинјас асланыс странаын, төдөны мыј сылы медјона колө:

„Сетам странаы нерп, ізном да вөр“.

„Вермам став сөкыдлунсө“,

„Вермам чорыд прїподаөс“.

* *

*

Укваса нерп восөс, муткыртө-петө Тиман из улыс, візувтө социалистическөј индустријалы өтсөг ылаө.

Таво-нын Укваса нерп муніс 50 тоннаа куім баржаөн Кожваса, Усаса да Печераса разведкајаслы өтсөг ылаө.

Таво-нын, первој пјатїлеткасаң мөд пјатїлеткаө восковтігөн, Оквабрса революцијалы 15 во тыран лунсаң Чібјуын восөө промышленнөј нерп перјөм.

— Колө ескыны!—Сөләмсаң шуө Морөз јорт.—Верманын вїставны став комїужалыс јөзлы: Војвыв крајын кыптас уна пөләс гырыс промышленност, кодјас јылыө војдөр некодї мөвпыштылыныс ез лыстылы, ез кужлы. Верманын вїставны став комїужалыс јөзлы: регыд-нын Уква лоас Војвыв Грозныјөн да Бакуөн, а Воркута—Војвыв Донбассөн да Кузбассөн!

А мї чајтам, сөветскөј Уква оз колтчы социалистическөј нерппромышленност кыпөдан общөј өдјасыс. Ударнөј разведкаөн, Ухтаса нерппромышленност кыпөдөм куца боевөј ужөн өбеспечїтам социалистическөј Војвывылыс индустриалнөј база.

* *

*

Пемыд парма зумыштчөмөн шувгїс иемсө, Некод сылы некор ловчан уж ез вай. Öнї вөрөдөма морөссө і вемсө—Кыптө ыла Индустриалнөј Војвыв крај.

Bija pəş çoləm stavmuvьvsa proletariat revolucija vəsna tьskaşьşjasь. Med olas Komintern—stavmuvьvsa revolucijalən stav!

Med olas ВКП(б) da сылөн Лењинскөј ЦК!

Med olas коммунист партијалөн da ставмывьвса пролетариатлөн вождь Сталин јорт!

ЧУПРОВА Х. Вөрлэзге-ударьца

МИ—ГӨЛ КОТЫР

(БУРГИА КОМИ КОМСОМОЛ КОТЫРЛЫ
13-д ВО ТЫРӨМ КУЪА)

Пурга... Ножабр вој,—
Көзид војтөв пөлтө,
Тарзө воча пиң!
Блын—асыв ломзө;
Мунан туйным сөкыд
Гуса виçод сін!

Пемыд... Швиçкө војтөв
Мунан туйным куъ...
Сөлөм, вына војтыр
Уж вöсна оз муз.

Ваңө, Васө, Öda!—
Möda-mödtö tödöj;
Гөл jöz тiжан вок!
Мезлун корсны mödöj!
Adza... Көсjөм ыжыд,
Ужлун вöсна—мыжөд
Тiжан ыжыд мог!

Пищөг пыщкын сукар,
Кокын туңи-важ,
Пельпом вылын ружjө
Туй—походнөj марш.

Котыртчөмөн том jöz тази петис:—
Ас чужан му—огө сетө ми!
Бавяс радыс враг вылө щöщ төвзис
Бура кутис ружjө зумыд ки!

Туй сортас кодыр вошлө—
Пiокөс мижан ныр!
— „Jeжыд вылө вошjam,
Пасjam пырыс-пыр!

Ташөм сорны, ыжыд көсjөм
Морөс пыщкын би!
Врагөс бура шырзы лөсjы—
Ужалыслөн пи!

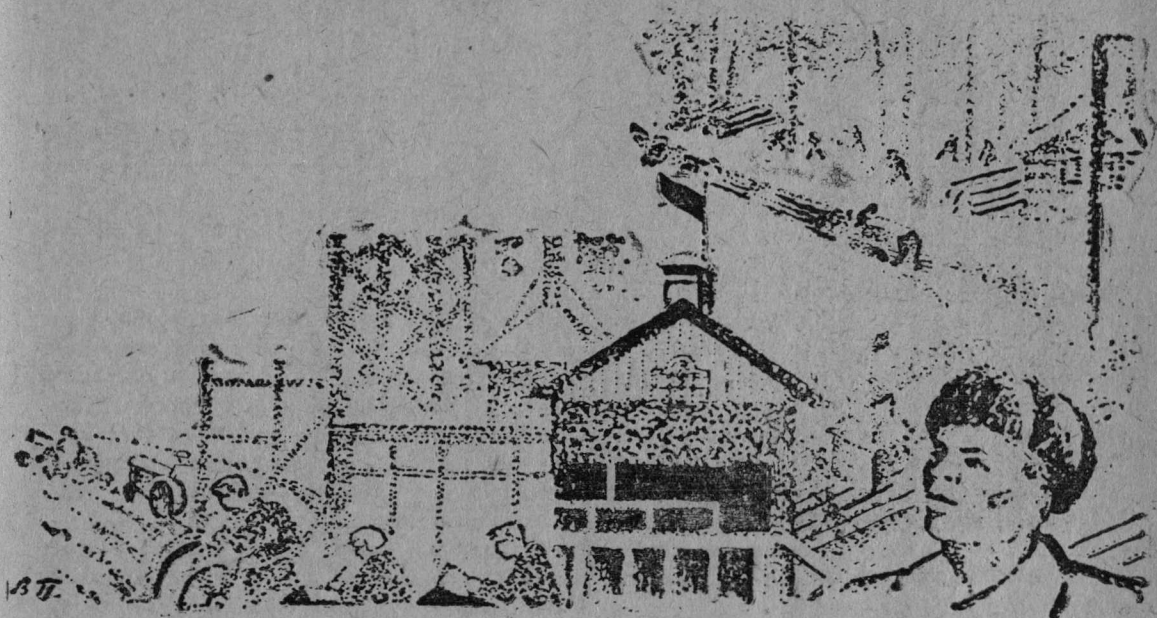
Туй сортас кодыр вошлө,
Бура виçод сін!
Jeжыд вылө вошjam
Пуктам томса вын!

Тулыс лымкөд сыл jeжыд

Тодмышкалим бөр...

КАРМАНОВ Звучык-ударник (Гагшор)

Выл тујо—ужо,
Комсомолкөд бостчим,
Оз повәод оёлөм нинөмтор!

Міјан јортјас—Ваһө, Оҫа,—
Бура төдам...
Медвоз вьлө, косасны щөщ ветлім
Өні ужвылынөс...
    Војтөв...
        Пурга!

Слава тіјаны збој војтыр!
Ужөдөи сылөј јургөј..
Вөр фронт вылын

Кіын черјас—
Чужөм—дөла бі

Ковмас..., Кос вьлө
Мі лебам,
Ружјө бостас кі!

Чолөм—комсомоллы теныд;
Ыжыд чолөм!
Адзам возын—гырыг мојас...
— Оз ло полөм!

К. Игнатов

Мед олас ставмувывса ужалыг јөз-
лөн ыжыд празнык—октабрса рево-
луціјалөн 15-өд во.

I

Ыжыд бомбовозон пластвіжō Нувчім завод: шуга бордјыс—Угор; всекыдыс—Слōбōда; шōрыс—тушарыс, сōлōмыс—завод: механической, лїтејнōй цехјас, куънеча, сїлōвōй станціја, складјас.

Прїстансаъ вїт кілометр куъа шоссе зурасō Нувчїмō. Вїзјасōн сулалōны поснїдік керкајас. Улїчјас всекыдōс. Ломъō електричество. Посолок шōрын кыпалōны вѣл гырыс керкајас—сїјō клуб, заводоуправленнō, стрōйтчыы школа ФЗУ, робочōјјаслы кык судта оланїнјас.

220 метр куъта плōвїнаō пыкēō аслас вына морōсōн ыжыд пруд. Сїјō оо сїкас рōмōн пōртмасō асја шондї југōрјас улын.

Заводōс турунвїж вōнōн кыщалō гажа пожōм јар.

Кос.

Кыпыд.

Асја сынōдсō поткōдіс заводса гудок.

Квајт час асыв.

Заводааъ локтōны јōз. Војїс асја смена.

ЈОНА ВАЖОН...

...Жужыд сѣнōн кыпалō вōр. Вōр пōвсōд уна чукылōн вїзвѣтōны сѣндѣл да Нувчїм јујас. Најō јїтчōны да кутчысōмōн нуōны асыныы вїзѣв вайассō улаа—Сыктылō.

Лōн. Сōмын пармаса ош тапїкаō вōр пōвсти, лажїдлō паскыд заднас, мурōстлывлō кор еурō; гырыс бōжа поснїдік урјас четчалōны пуыс пуō, ворсōны, нїмкофасōны асја шондїлы; сōкыд дозмōрјас, терыб тарјас, сōлајас лебалōны вōр вестōд чукōрјасōн, гозјасōн; полыс кōч чїшковтас пујас костōд, сувтыштлас, кывзысыштас да бара тōвъō возō.

Лōн. Сōмын чолгōны, кышакылōны сѣндѣл да Нувчїм јујаслōн вайасыс. Вашкōдчōны турункōд, јудор бајјаскōд.

Кокныдіка, вїдчысōмōн тувтчалїг, вужōртас бїја-їзја пїшшалоң комї кыјєыс. Увтыштас сылōн понјыс, поткōдас вōрлыс лōнсō. Кылас гымбōтōм. Ылōч паскалас јōлалōн кувōптōмыс, повъōдас ѳверјасōс, пōткајасōс. І бара лōн.

* * *

Озыр Комї муыд, озыр быдторјōн. Гурс кілометрјасōн паскалō жужыд парма: озыр дона ѳверјасōн, пōткајасōн. Уна гырыс да поснї јујасōн вундалōма Комї мулыс вōрсō, ердсō. Сōд зарнїōн пычкыртō нєрп, вына багатырōн кујлō мупыщкын їзшом, гырыс пластвјасōн, чукōрјасōн лїчкōны мупыщкōссō кōрт рудајас да мукōд металлјас.

Озыр Комї муыд. Но сїјō озырлунсō каласїсны бōрынжык, кодыр кутїс кыптыны Россїјаын горнōй дєлō, кодыр муртса-на чужыс промышлєнноєт јонжыка кутїс сужны гыжјассō мупыщса да муердывѣсва озырлунō.

Јона-на важōн, зєв важōн, Иван Грознōй дырјї, зōлōта да езыс вѣлō горш „торговōй јōз“ да „нємєчјас“¹⁾ мунны вермытōм парма вōрōд, јујасōд, нурјасōд кыссыны кутїсны Комї муō корсны зōлōта да езыс, і адчїсны зōлōтасō да езысōд ыргōн рудаын, кōрт рудаын, дона ѳверкујасын.

Јєлїзавєта Петровна саралїгōн-на кутїс чужны горнōй дєлō. Петр І саралїгōн сїјō тōдчымōн-нїн паскалō. Сїјōс паскōдōм могыс лєзсōны торја указјас, повєлєннōјас.

І вот: озырмōм вѣлō горшлуныс шыбытїс Комї муō усѣгуса купєцјасōс—А. А. Пловнїковōс да сылыс „компанєїшкїс“—А. В. Пановōс.

Сїјō вōлї 1755 воын.

Завод вōчōм вѣлō најō „облубујтїсны“ местасō сѣндѣл да Нувчїм јујас оғлаасанїнō. Сєнї-ї рудаыс матын, вōрыс дїнас, прудсō вōчны местаыс бур, сєсєа гōгōрыс кос, кыпыд.

Вōчōны завод

Камгōны черјас, ращкōдчō вōр, нōрōны сывтырја пожōмјас, козјас; шыгыс вōр, чужїсны ѳверјас, пōткајас.

Кыптōны стрōјбајас, кыптїс плōвїна, момїс сѣндѣл да Нувчїм јујасōс; паскалї котлова-

1) Важōн став загравїчнōй јōзсō нїмтылōмаѳє нємєчјасōн.

Неестеровлән бригада—стройелјас. Норма тыртöвы 130 прöч. вылö

нын куим верст куза да верстөн жыңјөн паста пруд. Быдмис домна. Савкыны кутисны бикинјас завод трубаыс. Киссыны пондис доналöм улјов—сывдöм чугун. Јіркны мөдисны кычвіт пудја мөлөтјас, залскыны кутис көрт. I мөдисны кывтны гырыс пыжјас—Кылöдны Сыктылөд, Ежваөд, Војвыв двинаөд көрта көлуј.

Но таяө регыдөн ез артмы. Уна кисеис пöс, уна кулі јöз, уна пунктöма вын таяө заводсö вöчигөн.

Ваисны комі пармаө роч крепостнöјјасöс, дофдалисны најöс пөрлөдлыны сывтырја пујас, лептыны му, вöчны стрöбјас. Пöштi дон мынтытöг, шыг-нисö-пöтөн ужöдисны најöс луннас 16-18 час. Но завод кыпалі, паскалі крепостнöјјас да матигөгöрсa комі војтыр нылом вылын да вір вылын.

Кодыр заводыс вујис петербургса купеч А. М. Грiбанов киö (1788—1808 в. в.), секіна вöлөм вајöны крепостнöјјасöс Нувчимас.

Мі тани вајөдлам öти крепостнöјлыс казтылöм*) кызи најöс өзiм семјаос вајөдисны татчö Кадныковскöј уездыс.

— Мыјдта шогыс, мыјдта бөрдöмыс вöлі, —вiсталö сiјö,—кодыр вiсталіс мiжанлы старöста, медым мi чукөртiм ассыным көлујторнымöс да муним выл заводчiк-барiн ордö, кытчöкө ыло—пемыд вөр шөрö, көнi олöны

сöмын эверјас да комі дiкарјас.

Кажöны өзiм крепостнöј семја гырыс пыжјасөн Ежваөд, Сыктылөд. Сöкыдöс кыз лöсалöм тöсјасыс вöчöм пыжјас; кысыкысöоны берег пöлөн, вундö ламкаыс пелпомјасынсö, термөдлө көллөдыс, повзöдлө пемыд вөр.

„Мыј вајас возö восковтöм. Кушöм эверјас паныдасасын, кушöм јöз пошасны тујсö“, —мөвпалöны кајысјас.

— Полiм паныдасын комі-дiкарјаскөд,— казтылöны најö. —На јылыс вiставалісны мiжанлы, мыј најö зев скөрöс, эверјаскөдöс-жö, весег сөјöны јöзöс.

Со-і комiјас. Кушöма најö чујмисны, кодыр адзисны, мыј комiјас сещöм-жö јöз, да пошта-на буржыкөс да мелiжыкөс.

— Мi бöрынжык-нын тöдiм: баривыд мiјанöс вöлөм картiөн ворсöма Грiбановыдыл, —помалö казтылöмсö крепостнiк.

Мыјдта сөкыдлувсö, көзыдсö, шыгсö лоі лептыны „картiөн ворсöм“ невольникјасыл парма пышкө вошöм заводын „заводчiк-барiн“ вылö ужалiгөн.

УНА ВІРЈУЫГ ВЕЖГЫЛІС.

Но кадыс колö. Вежсö олöмыс. Чужöны выл заводјас—Кажым, Нучпаск. Вежласöны заводчiјас; вузавлöны, картiөн ворсасалöны заводјассö; выл владелечјас локтöны завод; пошта јонжыка пычкöны робочöј јöзлыс ны-

*) Бостöма важ гiжөдјасыс.

лөмсө, нөшта јонжыка зелөдөны најө голаө петласө. Оҗијас банкротитчөны, мөдјас озырмөны, а олөмыс, вына гыаліг, визывтө вөзө.

Уна заводчик вежоис Нувчимын. 160 воён Пльвников да Поповоан медбөра заводчик Бутлеровоә (1912-1917 в. в.) вежоисны дасөти владелец. Вөліны сени Походаштинјас-і, Грѳбановјас-і, Голохвостовајас-і, Бобырихинајас-і, Маликовјас-і, Бенардакијас-і, Трофимовјас-і, купечјас-і, штабс-капитаншајас-і, инженерјас-і, дворанајас-і, быдсама вірјуејасыс.

Збыл вылас унжыкыс на пыщкыс ез овны заводас, сөмын сөмсө, барышкө куралысны. А на пыдди командујтисны управлајущөјјас, кодјас вылын некущөм контрол ез вөв, кодјас кыз кужисны, сїзі-і іфеважтисны робочөјјас вылын, кыз кужисны да вермисны щөщ тыртисны ассыныс нејаснысө робочөјјас щөщот вылө.

Но завод быдмис, кор сурө сувтывлаіс, но быдмис. Быдмис і посолок, содисны јөз, асланыс пөвөн, вірөн озырмөдисны заводчикјасөс.

І ез өтчыс робочөјјас „бунтујтчывыны“ заводчикјасла да управлајущөјјасла паныд, ез өтчыд најө шыбавлыны ужсө, медым корны содтөд ужалан дон, чынтыны ужалан кад, кокнөдны оланногсө. Но вына вөлі заводчик; сїјө мыш сајын сулаліс власт, сарскөј чиновыкјас, пөмидіја, вічко, а робочөјјаслөн котыртчөмыс ез-на вөв вына, торјөн-нын Нувчимын, коді ылын гырыс промышленности центрјасоан, коді вошөма паскыд парма пөвсө.

Но і сени вөлісны революціоннөј кружокјас, торја революционерјас (вөсиг 1905 вобына), кодјас нүөдисны гуеа уж, лөсөдчисны, медым пасвартны став нартіејассө.

ЈӨЗӨС ВІЈАЛӨМ ВЫЛӨ...

1915 во. Јіркөны пушкајас, таргөны пулеметјас, шорөн кіссө вір, уна сурсјасөн өтпырјө начкалөны јөзөс. Ставмувыбса імперіалістјас самасөмаөс мөда-мөднысы горшаныс, медым, выпөв јуклыны мір, мырсафавны мөда-мөднысы рынокјас, колонїјајас, најө-вітчыны војна вылын.

Шорјасөн кіссө ужалыс јөзлөн вір. Унжык снарад, пушка, пулемет, винтовка. Војеннөј заказјас. Став заводыс ужалө фронт вылө.

Ез кол бокө і Нувчим завод. Војенно-промышленнөј комитетсоан сетөны зев ыжыд заказ „Фјумезилја“ сїегемаа мїнајас вөчөм вылө.

Пуны кутіс уж. Робочөјјас оз тырмыны. Чукөртөны најөс матігөгөрсө сїктјасыс. Вајөдөны специалистјасөс. Переоборудујтөны завод. Котыртөны слесарно-токареннөј да сборочнөј цех.

Журкөны станокјас, камгөны мөлөтјас. Петөны „четвертнөј сулајас“ фронтө мөдөдөм вылө. Најө кутасны парсаवны муссө, чашјыны јөзөс поснө торјас вылө.

Лун і вој ыпјалө завод. Даскык часа ужалан лун. Ојдөжык! Регыджык! Пасјыны колө немечөс! Унжык мїна! Ужалөны 10-12 арөса чемад, ужалөны гырыскөд радыс. Дојмөны мїнајас новлөдлөмыс чемадлөн пельпомјасыс, пыкталөны, воссалөны. 12 час ужалөмыс сетасны... 40 ур... Ужав... Ојдөжык...

— Мыјла сувтід? Ещажык гулајт, јонжыка ужав!—І надсморщик лыдөдлөмөн нещкө пелөдыс 12 арөса сөтінкаөс.

Тырис јөзөн посолок. Овны некөн. Сїктјасыс ужавны локтөм јөз олөны кіссөм баракјасын, важ коңушынајасын. Көзыд. Најт. Щыг.

...Лебөны мїнајас немечкөј окопјасө, віжалөны немечкөј салдатјасөс—сещөм-жө робочөјјасөс, кодјас Нувчимын вөчөны кык пуд да жыңја (шрапнелөн зарадітөмөн) мїнајас...

Но...

Но мїнајас взорвітєны робочөјјасла, салдатјаслаыс ужалыс крестьяналыс сөлөмјассө. Ыпнїтис революціја бі. Ыжыд гымөн гөгыльчїс Комиөз, Нувчїмөз Февралса, сөсөа Октабрса революціја.

Тодмышкалісны владелецјассө да налыс лакејјассө нувчїмса революціоннөј робочөјјас, бостісны властсө і заводсө асланыс кіө да шуисны:

— Ог сетөј тајөс некодлы! Совет республикаса став пролетариаткөд өти радын кутам косасны власт вөсна, завод вөсна, выл олөм вөсна.

І косасисны, і венисны...

Медбур піјансө сетісны гражданскөј војна фронтјас вылө, медбур робочөјјассө сувтөдисны вөскөдлыны заводөн.

І венисны.

Фронт вылыс локтысјасөс шуисны:

— Паснїтїм врагөс! Онї завод вөсна коөд!

II

Вына гундырөн зымвїзө літејнөј цех вөстын вагранка труба. Сөд кымбөрөн гартчө, кыпалө щын. 1000 градуса жарөн лолалө вагранка пач. Ыргөмөн тувгө вына бі колошник пыр трубаө. Лыдтөм козувјасөн јенежас каяө бікін.

Колошник дорса робочөј (кочегар) шыблалө колошник вомө чугун јокмылајас, чупкајас. Ыжыд сөвөкөн лөдө шом. Ыпјө бі. Нүзмө чугун, сылө, пөрө доналөм лаваө. Јөктө, четчалө пачын сыв чугун. дорөма

сїџс вына асыкџн кыз пач, оз лез ортсџ бушутчыс вынсџ.

Жургџ електричџскџ гїгант-вентїлатор—муртавтџм вынџн пџлтџ чугун сывдан пачџ. Варкїџ комын пудја чугун јокмыл, пџсласџ кџрталџм багатырџн.

Быд течџмын пуџ тонна жын чугун; быд оменанын петџ тоннаџн жынїџн; быд суткїын горна челомџ лезџны нџл тонна да жын доналџм, бїчїрїџн резџыс чугун; быд тџлысџ шыбытџны складјасџ, механичџскџ цџхџ 135 тонна продукция—станокјас, канализациџнїџ трубајас, парџвџї отоплџнџ вылџ трубајас, сїктса овмџсын ужалан машинајаслы частјас, гырыс пџртјас, быдпџлџс пџсуда—шїрпотреб.

КїССџ ДОНАЛџМ ЧУГУН...

Тронгџ сурјаџ џшџдџм чугун пџв, цџх куза паскалџ пыдїа горџн. Кџтџртџны гырыс кџшјасџн лївџїшїкјас, лџсџбџчџны џчерџдџ.

— Лџсџдџчџї, вџста!—горзџ бригадїр да роџџдџ лџмџн пачлыс челасџ. Вџснџдык вїзџн турџптїс доналџм чугун, сџсџа кыз снастџн тувгыны кутїс гырыс кџшјасџ. Муртса вџшјас џтї, мџд бара-нын лџсџбџма кџшсџ; оз поз лезны бџкџ џтї вџїт. Кџтџрџн нуџны кїчер чугун формајасџ, кїсталџны кымынџкџ џтлаџ—гырыс частјаслы, џткџн—пџснї пџсудалы.

Формајасын чугун чорзџ, кџзалџ.. Косалџны вџстџны формасџ, торїџдџны лыаыс кїстџмторсџ, пуркїџ пџс ру, трџнакылџ чугун петџм продукцияџн. Узкоколејкаџд тележкаџн нуџны сїџс обрубџчнїџ керавны чурвїзанијассџ, весавны сугуга шїџџткаџн.

...Електричџскџ кран јылын џшалџ 240 мїтра пџртлы форма. Лївџїшїкјас зев вїдчыџџмџн, жугавны вермыс чачаџн-моз, вџдїтчџны кымынџкџ дас пудја формаџн, шылџдџны, нїртџны, лашкџдџны. Топалџ лыа, шыалџ, весїг јем судта шупџдтор абу. Кымынџтџны форма. Кымынџкџ морт лебџны-нын гырыс кџшјасџн формалаң, медым чукїџн тыртны сїџс зїрыд чугунџн...

Мыјкџ дыра мысї бара косалџны формасџ, пыркџдџны лыа, пуркџдџ пџс ру, пукылтџчџ кџзавтџм-на ыжыд пџрт.

— Јџна сува колџ ужавны формужїтад—шужџ лївџїшїк Савїн јорт,—Неуна-кџ шыкыштас формаыд, лыаыс кїсџыштас лїбџ јџг вескалас, зїк лџџ брак. Танї колџ зев сува вїзџдны,—сџдтџ сїџџ.

Формужїтџм ештџдџм бџрын, чугун сывтџз колї ыжыдыд кост. Горнїтчїм. Јуала:

— Кушџма планыд тырџ?

— Омџла, дургџ. Вескыда шуны ысуна

лїчалї џдјасным,—шужџ олџма робџчџї.

— Лїчалас-џд,—сџдтїс кодкџ.—Столџ-вџїад куш капуста ва да „сїлос“ кынї нїномџн џнї оз вердны-да.

— Кыз сїз оз вердны?

— Сїз-жџ і ем. Общџственнџї питањџн-ным мїжан бџрја каднас чџтны кутїс, самозаготовка оз мун... Сїзсџ ескџ сџсџа ужалџм-сывд ог наргџї да,—паскыда шпынмунџмџн сџдтїс мџд робџчџї.

— Асным-жџ омџла дџїстужїтам-да,—шыа-сїс Савелјев јорт, цџхса началнїк—робџчџї-выдвїженџч.—Шужџмјастџ вџчам, а ог прџвџ-рїтлџї, завкомџс ог чутџдџї. Ас сајаным ставыс: план тыртџмыс-ї, качество вџсна тышкасџмыс-ї, питањџн бурмџдџмыс.

Производство вылын уна тырмытџмторјас, на емџс. Бџрја каднас общџственнџї питањџн-н дџлаыс јџна лџкмїс. џбџдјас омџлџс-ударнїкјаслы торја блудо абу. МТФ-лџн ужыс чџтџ. ЗРК тулыссыныс заготовїтџма... 50 пуд наң.

І общџственнџї питањџн бурмџдџм куза лџї чорыда сувтџдны вџпроссџ да сџмын сы бџрын кушџмакџ вџлї бурмџдџма производство вылын џбџдјассџ.

Сџнџабрса план тыртџм оран угроза уалын. Сџнџабр первојја жынјас колџ вџлї кїстны 67 тонна чугун, а кїстџма 44 тонна. Ешџа. Таз кџлтчыны вџзџ вылџ оз поз.

Сџнџабрын медвџзын мунџ том јџзлџн бригада: најџ дас морт кык вџжџнџн сџтџмаџс 11,5 тонна. Но тајџ ешџа-на: колџ вескџдны вїзсџ, кыпџдны план тыртџмлыс чукылсџ.

Робџчџїјас пџвсын код сурџыс тџдчымџн-ја лїчџдџмаџс ужалан џдсџ. Со: сџнџабрын кыз луна нормасџ Попов ст. М. тыртџма сџмын 62 пр. вылџ, Макаров В. В. весїг 54 пр. вылџ.

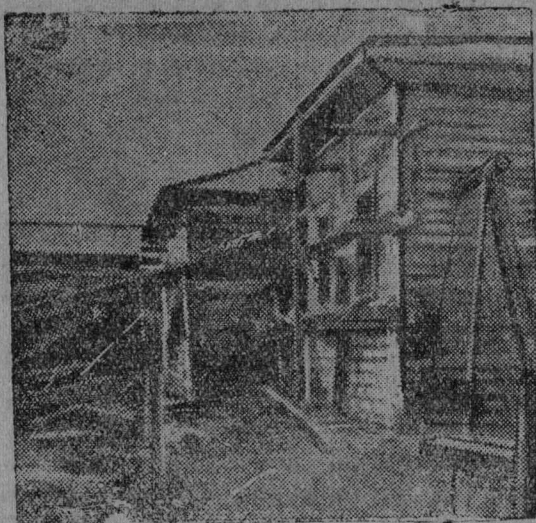
Ташџмјасыс нџшта емџс код сурџ, но унжыкыс плансџ тыртџны, і унаџн тыртџны сџдтџдџн. Бџстам М. Е. Творожнїковџс: сїџџ тајџ-жџ кадса плансџ тыртїс сџдтџдџн 36 пр. вылџ, а Корычев весїг—51 пр. вылџ.

дџерт, танї уж сајын-жџ: гырысжык да прџстџїжык-кџ кїстанторјыс—унжык артмас, а пџснї кџлуј-кџ да нџшта сложнїїжык—ешџажык лџџ.

Но, тџдџмыс, медыжыд помкаыс абу таны, а ужалџмын. Зїлыс, вџзмџстчыс робџчџїјаслџн нормаыд пыр сџдтџдџн тырџ, сџшџм робџчџїјасыд џдјастџ некџр оз сџајтны.

Бџстам П. Ј. Ворџбџвџс. Сылы сџмын-на 22 арџс. Производство вылын ужалџ 6 во. Сїџџ ужалџ ответствџннџї частјас вылын. ударнїк. Кыкыс премїрујтџмаџс. Квајт вџїн

Нгувчимса вьл стрйгчыс болыча.

кiстiм частјас, шылiдны, iти мiлiметр мын, даiз воiдны частјасiсi мiда-мiд бердас течны чукiртны станокјас, мукiд сложнiй инструментјас.

Механiческiй цех тiчиталi токарнiй да овермiлнiй станокјаслы частјас, најiс течiны тыр станокјасi. Тiчитiны станокјаслы контр-приводјас, обрабатывајтiны да течiны затворкајас, ребрiстiй трубајас (парiвiй отоплениi вьлi), паралелнiй вiскiјас.

Уклад багатырјасiн сулалiны лiсталеы вьл токарнiй да овермiлнiй станокјас. Смесарјас најiс течiны частыс-частi, вiнтыс-винтi... I станокјас дасiс аснысi вiчыс јортјасыскiд сувтны ортiн да iтлаiдны асыныс ужалан сiмфонiјасi најi кыпыд сьлiмкiд.

ПЕРВОЈА УДАРНОЈ

1930 во. Ыжыд гыiн паскалi социалистическiй ордиысiм да ударничество СССР-са фабрик-заводјасын, шахтајасын, совхозјасын, колхозјасын. Механiческiй цехын токарјаслiн 8 мортыс смена јiзiдi ассi ударнiјiн да бостi ас вьлас кiсјысiмјас план тыртiм да качество вiсна тышкасiм куза.

Ударнiй бригадас котыртысјасыс Оверин А. I.—Онi медбур ударник, Аввакумов М. А.—выдвинiтiма заводса директорлы отсасысi, да Косарев јорт—важ производственник-партијец.

Бригада чорыда бостiо производство вьлын самiн уж котыртiм бердi. Производст-

веннiй план бригада тiлыыс-тiлыиi кутiс тыртны, i весiг содтiдiн, чiнтыны брак, еставны рационализаторскiй предложениiјас (Паферiн, Томашкiй, Власов да мук. кодјаслыи предложениiјасi вiли нуiдiма олiмi.)

Онi бригаданын 9 морт; бригадыс iтiс вiтлiма дыша ужалiмыс, лодыралiмыс, кык кујимiн мунисны велiдчыны да мукiд ужјас вьлi; на пыдi воисны вьл том робочiјас, кодi ФЗУ-сан, кодi iктыс.

Онi бригада зумыд, котыра. Бригаданын унжыкыс партијецјас да комсомолецјас. Ужалiны боевiја. Быд кампаньi нуiдiм вьлi медвоз шыiдiчiны, быд векныдiнi шыбытiчiны медвоз. Бригада сетiс дасыс уна рационализаторскiй предложениi, косасi Сталин јортлыс квајт условьсi олiмi нуiдiм вiсна, бура ужалiмыс кымыныскi премiрујтылыс. Бригада таво тулыснас вужiс хозрасчет вьлi.

Бригада кыкi ассiорсаыс цехыс став робочiјасi, iзјiдi најiс аслас ентузиазмiн—буржыка ужавны.

Онi цехын ставыс кујим ударнiй бригада: первојја бригада кынчi, ем токарјаслiн мiд бригада да смесарјаслiн бригада.

БУРЈАС ПiВСЫС МЕДБУРЈАСЫС

№ 1 станок дорын ужалi томыник, не-ыжыд тушаа жеждов морт—токар-ударник Вака Шеболкин. Том-на сiјi—таво-на сiмын призывајтiс Гiрд армија. 1930 воын сiјi локтiс заводi „дуренiн“. Пырис ужавны механiческiй цехi токарiн. Токарнiй делi сьлы ез вiв тiдса. Но Шеболкин јорт упорнiй. Сiјi унжык кадсi цехын—велiдiчi, тiдмасi токарнiй станокiн, јуасi важ производственникјасыс, вiчiдi налыс быд вiчiмтор, став сiлiмнас вьлi тiдмавын токарнiй станок, медым несiмын кужны сiјiн ужавны, но-и жугалас-кi, зiнтыны, лiсiдны.

— Ме Паферин јорт дiныс ег-и вешјыс, —кажтыл Вака.—Пыр сы гiгiр кiјјала, јуас, тiдмаса сiјi ужiн. Вот i овладејтi станокiн. Онi со ужала... нолiд разрадын. Бостывлa 150-200 шaјтiн тiлыонас.

Паферин јорт—пiрыс производственник-рационализатор. Сьлiн ыжыд опытыс, Шеболкин јортлiн ыжыд ентузиазмiн бостiчымыс—сетiсны сьлы колана тiдiмлуч, медым лiны медбур ударникiн.

— Ме-и гортын технiческiй лiтература-тi лыддa, торјiн-нын токарнiй дела куза, —вiсталi Шеболкин,—Сытiг практикымд оз-на сымдасi сет.

Шеболкін јорт—партијец-комсомолец, Обкоммолын шлен, активної общественник № 1 токарної-ударної бригадын бригадир.

Уж вылас сїџ локтџ медвоз і медбџрын мунџ. Асывнас лџбџџ станоксџ і уж заводџчїгџн сылџн ставыс-ын дас, сџмын лџз сїџс. Мунтџзыс станоксџ чышкџ, прџверїтџ, їдралџ инструментџассџ, і сылџн џекор-на ез вџвалы, медым мыџкџ вошї лџбџ сїџџ халат-ност вџсна кыткџ торкїс.

Шеболкін јортлџн нїџвї прогул абу. Премїруџглџмаџс куџїмыс. Заџом разџдїгџн медвозмџстчџмџн ужас бостчїс-да, механїческџї цех та куџа медвозын лџї—гїжсџмаџс 110% вылџ тџлысса ужалан дџн фонд сер-їыс. Сымы цех бостїс гџрд знамџа. Шеболкін ачыс гїжсїс заџом вылас 136 пр. тџлысса ужалан дџн дїнас.

Сесса Шеболкін јорт асымы опытсџ зїлџ сетны вылџ воыс робџчџїясы, быд кадын отсалџ, їндалџ наалы.

да џвї џмыџ Шеболкін? Со бџстам А. І. Оверїнџс—первоїџа токарної ударної бригадџс организџуџыџс. Сїџџ тџлысыс-тџлысџ плансџ тыртџ содтџџн, косасџ качествџ вџсна, куџїм воџн џвї прогул абу вџчлџма. Лїбџ—Косарев јорт—дас џвї воџн нїџвї прогул! џнї сїџс, кыџ бур ударнїк-партијецџс, выдвїнїтїсны цехас началнїкџн.

Завод вџжџ јџзџс. Кымынкџ во сайын-на воїсны заводџ Аввакумовџас, Оверїнџас, Шеболкінџас... Воїсны пџшвї велџдчытџмџн, воїсны сїктыс „вџлеџу“ ужалан сам, дїсцїплїнатџм уж. Но танї вџжсїсны. Завод, машїна кџрталїс најџс вына гџрдџб, котырїс, кыпџдїс гырыс могџас гџгџрвоџмџџ, і џнї најџ петкџдлџны ужын медбур образџцџас.

Оверїн В. А.—гарџаса том морт. 1930 вооан ужалџ проїзводство вылын. Малограмотнїџ. Самоучка слесар. џнї комсомолец-ударнїк. Куџїмыс премїруџглџма. Став џлџм-сыс зїлџ кыпџднны асымы квалиџкацїџасџ.

Ташџм јџзџс чужтџ пџвїлетка, кодџаслџн ужыс збыл вылџ пџрџ „чесџџ да славаџ, доблџстџ да героїство“.

ШТУРМУЈТНЫ ПУКТАСЈАС

Мазїпџзїџн ызгџ механїческџї цех. џбџ-даїтан перерывын лџгучџї мївїнг.

— Јортџас! ЗРК јџрџасын 150 тонна пуктас колї їдравтџм... Ужалан вын оз сузыс. Ог-кџ, їдралџї, тџв кџжлас пуктастџг колам. Пуктас їдралџм куџа шуїм нуџднны штурмџвџї пџвїднџвнїк. Уж бџрын кутам суббџџнїкџасџн їдравнны пуктас. Механїческџї цех быд ужын-на вџлї медвозын, і џнї, мї чаж-

там, сїџџ петкџдлас, кыџї колџ косасны прорывџаскџд, кыџї колџ венны сџкыдторџас.

Заводуправлџннџсџа дїректор чукџстчџм вылџ ударнїџ маханїческџї цех сџгїс тырвына воцакыв.

— Лоџ вџчџма!

— Мї асымџс мобїлізуїтам штурм вылџ!

— Чуксалам орџїџоны лїтеїнїџ цехџс!

І штурмџвџї пџвїднџвнїк дырїї робџчџї-џас косасїсны шџщ пуктасџас јџрын, косасїсны унџык кїлограмм картопел, морков да мукџд пуктас керџм вџсна.

150 тонна пуктас лџї їдралџма кадын. Робџчџїџас ез лџзны сурны сылы лым улџ. Тџв кџжлџ робџчџїџаслы лџб тырмымџн пуктас.

...Лїбџ бџстам пышкџсса рессурсџас мобїлізуїтан кад. Чугун абу. Завод сувтан выїын. І став партиїно-комсомольскџї организџацїџас, став робџчџїџасыс бостчїсны чукџртнны чугун. Механїческџї цех бара медвозын. Чукџртїсны завод пышкыс 300 тонна чугун. џнї кїлограмм чугун ез колны тупласџмџн. І завод ез сувт—ужалїс Уралыс вылџ чугун вџртџџ.

...Воїс Уралсаџ чугун. Колџ регыдџык ректыны барџасџ. Јџз абу. Рыт сџр. Клубын бурещ спектакл. І друг спектакл шџрас лџгучка.

— Партијецџас, комсомолецџас, робџчџїџас! Воїс чугун! Колџ ректыны! Боїевџї мог—џнїжџ лџгчыны организџованнџџа да ректыны барџаыс чугунсџ!

І ыџыд колонна лџгчџ воїнас прїстанџвїт кїлометр сџїџ да воїбыд ужалџ. Танї бара медвозын механїческџї цех, сенї ужалыс ударнїкџас.

„КАЧЕСТВО ВџСНА“ СТЕНГАЪЕТ

Талул механїческџї цехын торџа-ын кыпџдџс быдџн. Перерывын чукџртчџмаџс стџн дџрџ робџчџїџас. Сенї џшалџ стџнгаџет „Качество вџсна“. Робџчџїџас лыдлџнны гаџетсџ, сџралџны вџшкџдторџас јылыс гїжџм вылџ, ошкџны бурторџассџ, дївїтџны лџкторџассџ.

Гаџет шыџџдїс цехџс. џд таыџда, ташџм боїевџї гаџетыс цех їсторїџын медвозџаына-петї. Сенї став медтџдчана вопросџассџ гїжџма.

Гырыс шыпасџасџн аншлагыс шыбытчџ џїнмад: „Туласа робџчџїџас чукџстчџм вылџ—вылџџык соџорџысан да ударнїчество знамџа“. Возџ—лозунџас: „Медбур показателџасџн пџгам хозрасчџтнїџ договорџас вџчнны“; „Октябрса револуцїџалы 15 во тырїг кџж-

Кожушев М. ударник-инструментальщик

лө петкөдам заводбс прорывыс—кутам косасы промфинплан содтөдөн тыртөм вөсна“.

Тажө лозунгјас. Но заметкајас нөйтөны конкретнөј фактјасөн. Сени-і уж котыртөм јылыс, і ударникјас јылыс, і снабженчө јылыс, і прогульщикјас јылыс.

Со, гырыса гижөма сентябр кыч лунса показателјас јылыс. Планлөн тырөм абу зев вылын. І ударникјас колөм дас лунсө шуисны чорыдјыка бостчывны, медым тыртны плансө.

„Гөрд пөв“ вылын медбур ударникјас--Оверин, Шебокин да мукөд: „Göd пөв“ вылын „красултчөны“ прогульщикјас, кодјас орөдөны промфинплан тыртөм, 1932 воын Г. І. Попов (кузнецн. цех) вөчөма 13 прогул, С. В. Желкин—10, М. А. Чеусов (механіч. цех)—7, В. І. Рочев—7. „Позор налы! Чорыда кучкам ужалан дисциплина кістыюјас куза“ Тази газет вочавізыс прогульщикјаслы.

Механіческөј цехын омөла сувтөдөма учот. Робочөј төлыс помөзыс бура ез төд, мыјдта сїјө тыртөма нормасө. Заказ-нарад робочөјайы сетігөн оз индыны сетчө расценка, норма, вөчан срок. І та куза стөнгазет чорыда гижө да щөктө пыр-жө бырөдны тајө зев ыжыд тырмытөмторсө.

Газетын чорыда гижөма качество вөсна тышкасөм јылыс. А бракыд цехын емна, көтө унаыс сїјө овлө мїтејнөј цех вөсна. Мукөд дырјыс кіотасы мїтејнөјын станоклы кудөмикө част. Кутасы төчїтны станок вы-

лы, і друг пышкас вөсоө тошцак (төшшө). Качество вөсна косасөм могую, механіческөј цех чукөстїс ордыоны мїтејнөјөс, медым мыны „өинмөн адытөм“ бракоыс.

Снабженчө куза, шїрпотреб куза, преду-предїтелнөј ремонт куза, технїческөј велөдчөм куза, раціоналізація куза стөнгазет пыр робочөјјас сетїсны зев бур предложеннөјас. Цехыс унжык робочөјыс участвутїсны газетсө лөзөмын—і газетыс, колө шуны, оправдајтїс сы воçө сувтөдөм мојјассө.

Торјөн колө индыны великодержавнөј шовїнизм вылазка јылыс, өтї заметка вылө. Вөдөр сар правїтельство быдногыс зіліс лөкөдны мөда-мөд костас асоорнїа јөвөс. Рочјасөс лөгөдїсны јеврејјас вылө, татарыс вылө, щөщ, і комїјас вылө, медым најө самодержавїјөкөд і став капїталїстїческөј стројыскөд вермаөгас ез воны өтї кывїө, өтувтчыны.

Нувчїмын тајө важ мылөсыс отсталөј робочөјјас пөвсын өнїөз-на колөма: комї робочөјјас вылө вїзөдөм код сурөлөн зев мїстөм—на вылө вїзөдөны кыч улынжык сулалыс јөз вылө...

Нувчїмын комї робочөјјас пыр өтарө содөны і великодержавнөј сама јөз чөјтөны, бытөө најө лөктөны нувчїмса робочөјјаслыс „мырөддыны наң кусөк“ (?).

Төвнас прометарскөј суд чорыда судїтїс асныра великодержавнөј шовїнїстјасөс, кодјас нөјтлїсны комї робочөјјасөс. Но налыс вїзсө нуөдыюјас колїсны-на. І та вылын медјона зілөны ворсны сөщөм јөз, кодјасөс вөтлөма уж вылыс кыч лөдырјасөс да пјанїкјасөс, кодјас некущөм ногөн оз төжыоны проїзводство вөсна, выл өлөм течөм вөсна.

І со: прогульщїк, пјанїца, кодбс вөтлөма сы понда проїзводство вылыс, но кодї кычкө ногөн вескалөма ужавны МТФ-ө,—Н. В. Выборов—өтї рытө кучкалө комї робочөј ударникјасөс Савїнөс да Оверїнөс.

Таç өлөмлөн шыбласјасыс, јармөм великодержавнөј шовїнїстјас шыбласөны ударникјас вылө, медбур комї робочөјјас вылө. Но робочөјјас чорыда шуисны талы асыныс вочакывсө: „Мї корам пыр-жө расмөдүтны тајө делөсө, чорыда судїтны Выборовөс да ыстыны Нувчїм заводыс“,—таç вочавїзісны нувчїмса пролетарїјјас асланыс стөнгазет пыр великодержавнөј шовїнїст вылазка вылө.

Зоннас „Качество вөсна“ стөнгазет медыжыд кучкөмсө вескөдїс сы вылө, медым локны Октабрса революціялы 15 во тырїг кежлө промфинплан содтөдөн тыртөмөн, медым, кычї-і өнї, лоны медвозын да бостны цеховөј переходашчөј знамја.

...Таç ужалө ударнөј механіческөј цех.

„Муыс і сындыс вѣрѣ,
Кор лѣна, кор скѣрыс,
збѣй ѣбѣн шаргѣ.
Бетономешалка“
(„Трагедійнѣ војыс“).

6 час асыв. Ставныс чукѣртѣмаѣс: прораб М. С. Кызѣурѣв, сѣсатник Попѣв, машинист Семечков, шлак жугѣдлысѣяс да мыыкысѣяс, тачкаѣн шлак вајалысѣяс, лыа новлысѣяс, цемент течысѣяс, жажыс бетон вешталысѣяс, тачкаѣн бетон новлысѣяс, бетонырутысѣяс, опалубщѣкѣяс... Ставныс дасѣс, медым ловѣѣдны куычечнѣй цех бетонырутан конвейер.

— Лез!—командуытѣс прораб Кызѣурѣв.

Машинист Семечков—комсомолец-ударник—лѣкыштѣс рубѣльник. Увкнѣитѣс мотор, зуртыштѣсны шеѣвернаѣяс. Бетономешалкаѣн барабаныс заводѣитѣс ассыс куы туысѣ. Јѣз меставылыныѣс: шлак, лыа да цемент вајалысѣяс, течысѣяс.

Пѣтаытѣм бункерѣяс пыр ѣтарѣ унжык корѣны сојан. Налы сѣјѣс сѣтѣны кадын. Машинист лѣкыштѣс рычаг, шлак, лыа да цемент тыра кѣш кыптѣс роликѣяс куыа позлаы,

путкылтѣс сѣтѣс да бѣр летѣс. Гурѣс барабан. Зуртѣны шеѣвернаѣяс. Медвоыза тачка тырѣс бетонѣн. Вылыс летѣс кѣш. Гуркнѣитѣс тачка. Кѣтѣны кѣшѣ барабанлы сојан... Уркѣјѣ сѣјѣс щыг ѣверѣя, муралѣмѣн поткѣдлѣ сынѣдсѣс.

Оз орѣв конвейер. Пасѣјѣны балдајасѣн шлак, пожѣлѣны насосыс ваѣн, тѣчѣны тачкаѣ, гурѣны кѣш берѣдѣ, гуыѣптѣны сѣтѣс; сек-жѣ нѣсѣлкаѣн вајѣны лыа, кѣтѣны ѣтлаын цементкѣд. Бара голѣдѣс кѣш—лебѣс роликѣяс куыа вывлаы. Урѣс барабан... І газѣ орѣвалытѣтѣс.

Бетонщѣкѣяс кыскаѣны тачкајасѣн нуызмѣм бетон, тѣчѣны опалубка кѣстѣс, топѣдѣны сѣјѣс.

Кыпалѣ бетоннѣй ѣтен, кыпалѣ нѣжѣјѣ, но упорнѣја.

Оз тырмы ужалан вын... Колѣ ештѣдны куычечнѣй цех бетонырутѣм октабр 1-д лун кѣжлѣ. Кѣсасѣ бетонщѣкѣяслѣн бригада ѣд вѣсна, срокѣяс вѣсна. Бетонщѣкѣяс унжыкыс ударникѣяс. Ужалѣны луннас 10 час, і весѣг унжык—оз лыдѣысны кадѣн.

Кыпалѣ шлакобетоннѣй куычечна 37 метр куыа да 20 метр паста. Јуралѣ уж.

Строѣтельство вылын ужалѣны сезонникѣяс—колхоычикѣяс, јѣдѣнолѣкычѣкѣяс. Но најѣс гѣгѣрвоѣны ѣдѣяслыс колѣмсѣс, најѣс ызѣдѣс

Гагшорса колхознѣй бригада пурѣасѣс Тыбѣуын.

бетономешалкади бдыс, сылаң вына жур-
гөмыс.

— Ек, і кыресө-жө! — һимкодао бетон-
ровка куза бригадир I. П. Тимин — ударник,
ар ветымына дадо.

Тимин жорт важон-һин ужало строителство
вылын; көтө инвалід „третей группы“, сийө
ужалигад оз-на наргы.

— Ме том јөзылды петкөдла-на очко-
то, — шмонитө сийө.

I сийө бригадын ужалысјас — I. М. Габов,
Ирина Габова да мукөд петкөдлоны аснысө
збыла выло ударникјасон. Сийө кужө бөзјодны
том јөзөс аслас уждон, ентузиазмон...

Друг дурдис таргөмыс. Бетономешалка
сувтис. Ставныс чүјмисны, виждөбны сылан.
Ори конвейер, быдон кынимисны места вы-
ланыс.

— Мыјнө лоі? — горзө машинистлы де-
ватник.

— Бара-һин барабаныдлон лопастьс че-
ги, — дөзмөмон вочавијис Семечков, чужөмыс
пөссө чышкиг.

Медыжыд тырмытомторјыс — шлакодро-
билка абутом. Шлакө жугөдлоны балдајасон.
I унаыс колөны вел гырыс јокмылјас. На-
јө вескаласны лопастьс костас да бертыштоны
сийөс — жугөдөны. I бара ужыс сувтө, весшө-
рө вошө кадыс уна јөзлөн. Лоө пуктыны
запасној лопастьс.

— Кузънечној цехтө кызкө бетонірујтам,
но механической цехтө — сийө-өд та кык ыждта
да кык судта лоө — бетонірујтигөн зик ковмас
шлакодробилкаыд. Секі ескө кујим өдіјө поңны
кутас ужавнысө, дај јөзыс ещажык ковмасын —
висталө Кызјуров жорт.

Куритчиг маз. Семечков жорт висталө:

— Луноа норма течны колө 8 кбм. бетон.
Сентябр 26 луно ми сетим 9 кбм — 122 за-
мес. Но ем-кө шлакодробилкаыд да оз жу-
гавлыны лопастьсасыс бетономешалка бара-
баносыс, і ужавны-кө сувтлытөг, тыр нагруз-
каон — часнас поңө сетны 40 замесөз — 2,5
кбм. бетон. Луноа норматө секі поңны кутас
тыртыны кык мындаөз, весиг кујим мындаөз.
Сесеа ужалысјасыс оз тырмыны, сөмын өни-
на јонжыкасө кутысны локтавыны. Кор јөзыс
унжык лоө, секі поңас ужавны кујим смена-
он. Таңон сөмын ми вермам кыпөдны колана
өдјас, кад кежлө ештөдны бетонірујтчан уж.
I тајө өдјассө мијан колө перјыны Сталин
жортлыс квајт исторической услөвјөсө оломө
нуөдөмон. — Сийө кывјасын төдчө уж вөсна,
өдјас вөсна төждыөм.

— Октабрса революцијалы 15 во тыриг кеж-
лө-кө ештөдам кузънечној цех вөчөм, көсјис-
ны сетны преміја — 360 шајт дон промтовар,

— висталө Кызјуров жорт. — Оні ребјата бост-
чисны ужавны — сөмын кутчыс, — серамон
содтө сийө.

— Көсјисим — і вөчам! — 360ја шуө томы-
ник комсомолец.

... I бара шаргө бетономешалка, таргө ба-
рабан, жургө мотор, кыпалө бетоныс отен —
зумыд, јон.

Регыд ударникјас переключитчасын меха-
нической цех бетонірујтом выло, коді лоө
гордоотон Нувчим заводлон, став робочөјјас-
лөн.

* * *

Но строителство паскыд. Стрөителјас ко-
лоны вөчны керкајас (ФЗУ, фетсаң, пөжар-
ној фепо да мук.), колөны кыскаосысјас,
плөтныкјас, столарјас, печныкјас, кровельщикјас,
кузънечјас, колөны быдпөлөс мастерства
јөзыс.

— Организованноја уж медалөмыс мијан
омөла сувтөдөма, — шуө Кызјуров жорт. — Ме-
ным төнзи аслым лоі летчывын Пажгаөз да
медавны — вәјөдны робочөјјасөс... Но сийө іч-
өт содтөд. Колө 250 морт мында, а ужалө
70 морт.

I унаыс зиктыс, өтлаын колхозныкјаскөд,
гөла да шөркөдфема олыс једноличныкјаскөд,
вооны заводө зајиточнојјас, најө быдпөлөс
мудерлунон зилөны нырсө сүјны заводө, ме-
дым лоны „пролетаріјон“. Емөс кулацкөј
мөвпјаса јөз, кодјас корөны содтөд уждон,
норма, шыждөдөны стрөителјасөс, а план вөс-
на тышкаобыд налы вескөд.

Најөс разоблачитөмыс омөла муно, унаыс
налы колана отпорсө оз сетны. Со, лесопил-
каын кочегар Вавилин. Сийө Пажгаыс. Заји-
точној. Но кушөмкө ногөн сийө вескалома
заводө, таргајтөма ембурсө — „пролетарірујт-
чөма“. Оні „ус не дует“, — кыз шуөны өт-
кымын пажгасјас.

Да-і абу сөмын өви Вавилин — емөс мукөд,
кодјас ворсөны временној ческаломјас вылын,
кыпөдөны рваческөј корөмјас, вәшкөдөны быд
пөлөс слухјас, і кодјаскөд, төдөмыс, колө
тышкасны чорыда, беспощадноја, өтара-
ныс заводын партијно-массөвој уж паскөдө,
мон, мөдарсаң — најөс разоблачитөмон.

А С К I..

Вына багатырөн зымвиҷө нувчимса маши-
ностроителној завод. Ливејнојын кујим вагран-
ка пач сывдөны чуғун — быд во сетөны
3000 тонна продукция. Гырыс ливјолы лөоб-
дөма подвижној крајјас, лебедкајас, механи-

ырујтөма формајасо сывдөм чугун, новлөм; жургöны электріческөј венвѣлаторјас, весалöны сынöдсө мѣтејнөј пыщкыо.

Кыпалö кык судта шлакобетоннөј куң короміна—механіческөј цех. Со лыда станокөн сылө выль цех. Жувкјоны трансмісіјајас, 280 вөв вына сѣлөвөј станціја бергөдлө токарнөј, сверлмльнөј строгальнөј, фрезернөј, шліфовальнөј, болторезнөј, револьвернөј да мукöд пöлөс станокјас.

Цех ужалö кык сменаөн... 100 морт кыпиртчөмадө станокјас дорö да өтѣ гөрөдөн јитчөмадө збој ужын.

Најö вөчöны быдсама станокјас областын кыптыс индустріјалы да вөр промышленностлы колөм вылө, вөчöны быд пöлөс лебедајас, вөр пімтан рамајас, трансмісіоннөј оборудованьö, машина частјас, шіпотреб. Вонас 1500 тонна чугун механіческөја обрабатывајтö цех.

Ортчөн куңнеча. Механізірујтөм сѣзім горн ужалöны лун і вој. Гырыс электріческөј прессјас штампунөны көрт, камгöны электріческөј сөкыд мөлөтјас. Куңнеча вонас сөтө 350 тонна продукціја.

Куң виңөн кыпалöны кык судта гырыс выль керкајас—робочөјјаслы оланінјас,—тажаөс, кыпыдөс, сөстөмдө. Кыпалöны школајас, клуб, детсад, столөвөј уна со морт вылө.

дорöны ФЗУ-ын, ФЭС-ын, бокіса школајасын техніческөј кадрјас—кваліфіцірованнөј робочөјјасөс, технїкјасөс, інженерјасөс.

Везјөдлөма завод пыщсö узкоколејкаја-

сөн, јтөма став цехјассө наөн. Зумыд шөссө локтө пристаньсан Нувчімөч, ортчөн—рельсөвөј туј.

Баржајасөн кывтө Кажымыо, Волсарыс чугун. Ректöны сїјсө лебедајасөн, кыскалöны Нувчімө грузөвікјасөн, вагонеткајасөн.

Ылөч јургө гудоклөн бас, паскалө пруд ерд вывті, чуксалө первојја, мөд, којмөд сменајасөс. Мунöны цехјаслаң јөз—индустріальөј робочөјјас, сїктыс воөм, завод пөртјын закалітчөм, возза колхознїкјас, једінолічнїкјас.

І јуралө индустріја марш механізірујтөм цехјасөн, воєлалө уна со лыда ударнїкјас вына тувтчалөмөн...

Ташдөм лөө Нувчім завод мөд пјавілеткаын.

*

*

*

Но талун кежлө Нувчім заводын ем ыжыд прорыв. Талун нувчімса партїно-комсомолскөј да профсоюзнөј организацијајас озна колөм нога косасы Сталін јортлыс квајт історіческөј условїјсө болшевістскөја олөмө нуөдөм вөсна. Омөла паскөдөма производство вылын парт-массөвөј уж. Вел јона чотө снабжајтан цех.

І нувчімса коммуністјаслөн, комсомолчјаслөн да став робочөјјаслөн талунја мог—болшевістскөја косасы Сталін јортлыс квајт условїјсө олөмө нуөдөм вөсна, коді лөө медыжыд условїјөн возө лермөмјаслы, гырыс победајаслы.

Імперіалїстјас лөсөдөны выль војнајас, мед војдөр Сөвет Сојуз вылө. Пролетарїат, став ужалыс јөз! Сувтам паныд капіталїзмлы, дорјам СССР-ставмувывса ужалыс јөзлыс отчество.

В Ы Л М Ö М М У

Уна немјасөн лыддысоо арыс
Ыжыд мусарлөн олана нем,
Сөмын өтчыд-на олөмыс вајліс
Гырыс горажык кое шы да вен.

Меным кажитчө нумјалан јенеж.
Јежыд зоріза лөмпулөн дук.
Сіз-жө сінвозын... шог піјө вөјөм,
Арса кымөрөя гажтөмтчөм сікт.

Менам сінвозын мамјаслөн бөрдөм
Поплөн зарна різі да щын.
Мусө озырјас пөдтісны гырдөн,
Уна јуісны том јөзлыс вын.

Усөм јөз вөсна ывлаыс бөрдіс—
Кортөм кыз вывсаң војталіс ва.
Ыжыд пушкалөн гымаліс—шкөвгіс
Көзыд төв јылын војын Октабр.

Асыввојасөн шөндіыс сераліс,
Кызі озырөс чашјіс сөінеч.
Нева—ју вылө візөдіс ераліс
Небыд рөмдөрын чы-мөм двөрөч.
Кад вылміс.

Вылміс олөм.

Төмміс зорзөм му.

Уж мырөыс јөз!

Му вылдыс јөз!

Гөрд знамја вылын ну!

Гөгөр сап-пемыд.

Сіө дук

да вој.

Пемыд вој піын,

Пөс піын,

Зынын,

Көзыд најт піын мырөоны јөз—

Перјөны зөлдөта

Вөчөны бархат

да ној.

Төчөны немысаң-немөн

Мраморыс,

Стекляыс,

Бронзаныс,

зев уна дом.

— Асланыс кісөбөм чөм сөмын.

Сіө дука,

најт піын

Лудікөс чөм.

Көзыд вој вывсаң, асывсаң, ылысаң.
Гөрд рөм кутіс рөмавын. Вылысаң
Му вылыс пемыдвој чашјыны,
Көзыд најт піын мырөыс-лы савкјыны,
Несө учана—олөмыс садмөдны,
Паскыд морөсө өвтавын вын,
Сывдны сөлөмыс немөвөј кын.

Ырзөм бі-пур да пөрөк-на өнөз
Ез-на вермывны јортавны суш—
Капітал Рытыв—Лунывсаң војөз
Рөмөс кусөдны котыртіс кыш.
Жөргөны пушкајас.

Зыпкөны: Ып!

ыы ЫЫ!

ыып!

Тарр!

Му бердті кысысө,
Кыјөдчө гусөык зын.
Бөрсаныс маскајас...
Пушкајас...

Півјасө щын...—

Кысөдны пөдтыны
Вермытөм
Вын.

Тувсов вој.

Ыжыд морөсөн лолалө му.

Јежыд чој улын лөзола

Шылзөма ју.

Јежыд чој вывсаң візөдө

Ју бөкө вөр.

Гөгөр чөв.

Весіг лөмпулөн корјыс оз вөр.

Ыжыд сікт.

Помас ічөвік керка.

Керка дөртіыс зөлгө шор.

Сөлөм пыдысаң горышө бертө

Вооса өшынасаң бөрдөдчан гор.

— Пөрыс мам, квајт во відчысі, вісі,

Сөкыд уж вылын жојаліс нем.

— Відчіс топөдны морөсө пісө

Сөмын мөд ног тај артмөма сен.

Муса Васукуыс рыгнасөн воліс

Сіктө белөјкөд косасіг-тыр...

Лөза бад кор пыр візөдө төлыс

Гөл јөз вөсна уеыслаыс јур.

Мамыс Васөсө садмөдө... бөрдө...

Шыңө пелөссаң лукава јен.

Вірөс шлем кујлө Васө јур бердын...

Чужом келдѣма... нѣтѣма вем...
Асывнас чој дорѣ вѣж му чулк быдмис.
I воча катовтѣис крест пыдѣди пу.
Міјан сѣнвоѣын вѣр пыдѣкын лыдмис
Мір паѣта мѣллои гу.

Кад выльмис.
Вьльмис олѣм
Томмис зорѣом му,
Уж мырѣыс жѣз!
Му выльдыс жѣз!
Гѣрд знамѣа выльын ну!

Вьль олѣм зымгѣ лыбѣ.
Вьль ладѣн олѣ му—
Кык торѣм мѣрыс потѣ
Шѣрас—вужтѣом гу.

Лун-лунне кѣссѣ, чѣнѣ.
Щыг кулѣ ужтѣом жѣз.
ѣа порок щына сынѣд—
Міјан војна грѣз.

Мѣд мѣрыс јонмѣ, олѣ—
Кык мѣрлѣн медбѣр коѣ.
Кѣсын тѣдѣом колѣ—
Робочѣј коѣн бост!

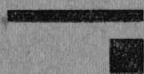
Гым—чарѣ пыр збѣја воѣѣ
Парѣја нуѣдѣ мѣр.
I ковмас—ставѣн сѣтам
Војт—војтѣн коѣѣ вѣр.

Мед дѣна Ленин щѣктѣом—
Социализм—лѣи смерт!
Вьль ладлы олѣм сѣтам—
Важ олѣм, мырѣыс

Зев ыжыд Ленин вужѣ
Робочѣј адѣѣ жѣз—
Медбѣр коѣын бостѣ
Вьль олѣм течны мез.

Кад выльмис.
Вьльмис олѣм
Томмис зорѣом му
Уж мырѣыс жѣз!
Мір выльдыс жѣз!
Гѣрд знамѣа выльын ну!

Мѣчѣнѣн

Редколлегия:

ПОПОВ, Н. П.
РОЧЕВ, А. Г.
ПОПОВ, Ф. Ф.
ОСИПОВ, И. А.

Отв. редактор Н. П. ПОПОВ.

Ивл. № 10

РНАА „УДАРНИК“ ВКП (б) ОК КУЛЬПРОП да ОРГКОМИ-
ШУОМ БЕРИ, КУТАС ПЕТНЫ БЫД ТОЛЫСЫН ОТЧЫД

Торја номерлөн донус 50 ур.

47140

С У З Ъ Д Ъ Ж

НЖ Коми
1-1

ХУДОЖЕСТВ.-ПРОЛЕТАРСК. ЛИТЕРАТУРА
КОМИЖУРНАЛ

„УДАРНИК“

ЛЕЗӨНЫ ВКП (б) ОК-лөн КУЛЬПРОП да
КОМИ ОБЛАСТУВСА СӨВЕТСКОЈ
ПИСАТЕЛЈАС СОЈУЗЛОН ОРГКОМИТЕ
ПЕТӨ БЫД ТӨЛЫГЫН ОТЧЫД

„УДАРНИК“ журнал петкөдлө Коми муын, Войвын
крайын да СССР-ын социализм-стрөитөл, төдмөдө проле-
тарскөй роч да коми художествоа литератураөн, тышка-
өбө классөвөй врагаскөд да најө агентјаскөд партия ге-
неральнөй тувизь вөсна, нуөдө коо партия национальнөй
политикаыс кежлаөмкөд, великодержавнөй шовинизмкөд
да меставывса национализмкөд.

„УДАРНИК“ велөдө да быдтө том выль гижыясөс
„УДАРНИК“-ын печатајтөоны вистјас, кывбурјас, очерк-
јас пролетарскөй коми гижыяслөн.

Быд ударниклы, вөрлезылы, колхоз-
никлы колө сузөдны „УДАРНИК“ дај гижны
сетчө аслыныс, кызи тышкаөоны најө асланыс участка-
ныс промфинплан тыртөм вөсна, социалистическөй стро-
ительство вөсна.

СУЗЪДАН ДОН:

1 тблыс кежлб—30 ур

6 тблыс кежлб—1 ш. 80 ур

3 тблыс кежлб—90 ур

12 тблыс кежлб—3 ш. 60 ур

Сузөдны позө быд поштөвөй отделениөы.

